

**Uitvoering van strafrechtelijke veroordelingen (boeten,
voordeelontnemingen en vrijheidsstraffen): stroomschema**

Prof. Dr. Tom Vander Beken
Annelies Balcaen

IRCP
Oktober 2008

Lawforce working paper 2008/1

<i>Lijst gebruikte afkortingen en toelichting bij bepaalde woorden</i>	3
1. Algemeen	3
1.1. Opzet	3
1.2. Wie is verantwoordelijk voor de uitvoering van vonnissen en arresten?	3
Wetteksten	3
Rechtspraak en rechtsleer	4
1.3. Wanneer en hoe lang is een strafrechtelijke veroordeling uitvoerbaar?	5
Wetteksten	5
Rechtspraak en rechtsleer	5
2. De tenuitvoerlegging van geldboeten	7
2.1. Wetteksten	7
2.2. Rechtspraak en rechtsleer	8
2.3. Praktijkgegevens	9
3. De tenuitvoerlegging van de verbeurdverklaring	17
3.1. Wetteksten	17
3.2. Rechtspraak en rechtsleer	21
3.3. Praktijkgegevens	26
4. De tenuitvoerlegging van vrijheidsstraffen	29
4.1. Hoofdgevangenisstraf	29
Wetteksten	29
Rechtspraak en rechtsleer	30
Praktijkgegevens	33
Ter vergelijking	33
4.2. Vervangende gevangenisstraffen	34
Wetteksten	34
Rechtspraak en rechtsleer	34
Praktijkgegevens	34

Lijst gebruikte afkortingen en toelichting bij bepaalde woorden

Legger 36: Boek waarin de Ontvanger der Penale boeten een dossier aanlegt wanneer hij het uittreksel van een vonnis of arrest met een geldboete ontvangt van de griffie. Elke verrichting (afbetaling) of nuttige opmerking (wissing van de straf) wordt hierin opgenomen.

Legger 33: Boek waarin de Ontvanger van domeinen een dossier aanlegt wanneer hij het uittreksel van een vonnis of arrest met een bijzondere verbeurdverklaring ontvangt van de griffie. Elke verrichting (afbetaling) of nuttige opmerking (wissing van de straf) wordt hierin opgenomen.

Staat 204: Als blijkt dat iemand niet solvabel is om zijn geldboete te betalen dan stuurt de ontvanger een staat 204 naar het parket met het oog op het uitvoeren van de vervangende gevangenisstraf. Men wordt dus ingeschreven op de staat 204 indien men niet solvabel is.

AAPD: Algemene Administratie van de Patrimoniumdocumentatie

COIV: Centraal Orgaan voor de Inbeslagneming en de Verbeurdverklaring

PK: Procureur des Konings

1. Algemeen

1.1. Opzet

In volgend stuk komt de fase van de uitvoering van strafrechtelijke veroordelingen in het milieurecht aan bod.

De belangrijkste straf die wordt opgelegd naar aanleiding van inbreuken op het milieuhygiënerecht is de geldboete. Daarnaast worden ook gevangenisstraffen opgelegd en zijn er een aantal bijkomende straffen die vrij veelvuldig worden toegepast. Het betreft de verbeurdverklaring, het exploitatieverbod en de verwijdering van afvalstoffen.

Onderstaande tekst beperkt zich tot de bespreking van de uitvoering van de geldboeten, de verbeurdverklaringen en de vrijheidsstraffen.

1.2. Wie is verantwoordelijk voor de uitvoering van vonnissen en arresten?

Wetteksten

Artikel 165 Sv.: Het Openbaar Ministerie en de burgerlijke partij vervolgen de tenuitvoerlegging van het vonnis, ieder wat hem betreft.

Wanneer het veroordelend vonnis de bijzondere verbeurdverklaring inhoudt van zaken of sommen die zich bevinden of in te vorderen zijn buiten het Koninkrijk, maakt het Openbaar Ministerie een afschrift van de relevante stukken van het strafdossier over aan de Minister van Justitie. Hij licht het Centraal Orgaan voor de Inbeslagneming en de Verbeurdverklaring daarvan in door toezending van kopie.

Artikel 197 Sv.: Onverminderd artikel 197bis, wordt het vonnis ten uitvoer gelegd op verzoek van de procureur des Konings en van de burgerlijke partij, ieder wat hem betreft.

De vervolgingen tot invordering van geldboeten worden evenwel in naam van de procureur des Konings gedaan door de directeur van registratie en domeinen.

Artikel 376 Sv.: De veroordeling wordt ten uitvoer gelegd op bevel van de procureur-generaal; hij heeft het recht te dien einde rechtstreeks de bijstand van de openbare macht te vorderen.

Wanneer het veroordelend vonnis de bijzondere verbeurdverklaring inhoudt van zaken of sommen die zich bevinden of in te vorderen zijn buiten het Koninkrijk, maakt het Openbaar Ministerie een afschrift van de relevante stukken van het strafdossier over aan de minister van Justitie. Hij licht het Centraal Orgaan voor de Inbeslagneming en de Verbeurdverklaring daarvan in door toezending van een kopie.

Artikel 197bis Sv.: De vervolgingen tot invordering van verbeurdverklaarde goederen, worden in naam van de procureur des Konings gedaan door de Domeinen, volgens de aanwijzingen van het Centraal Orgaan voor de Inbeslagneming en de Verbeurdverklaring.

De Domeinen verrichten de handelingen en stellen de vorderingen in, die vereist zijn ter inning of ter vrijwaring van de rechten die het vonnis aan de Schatkist toekent.

Voor het instellen van een vordering in rechte wordt overleg gepleegd met het Centraal Orgaan.

Wanneer het veroordelend vonnis de bijzondere verbeurdverklaring inhoudt van zaken of sommen die zich bevinden of in te vorderen zijn buiten het Koninkrijk, maakt het Openbaar Ministerie een afschrift van de relevante stukken van het strafdossier over aan de Minister van Justitie. Hij licht het Centraal Orgaan voor de Inbeslagneming en de Verbeurdverklaring daarvan in door toezending van een kopie.

Rechtspraak en rechtsleer

De tenuitvoerlegging van vonnissen en arresten over de strafvordering gebeurt door het Openbaar Ministerie, de burgerlijke vordering daarentegen wordt ten uitvoer gelegd door de burgerlijke partij (art. 165, 197 en 376 Sv.). Dit betekent dat de burgerlijke partij zelf verantwoordelijk is om overeenkomstig de bepalingen van het burgerlijk en gerechtelijk recht de uitvoering van een veroordeling tot teruggave, schadevergoeding of vergoeding van de kosten van de burgerlijke vordering te bewerkstelligen.

Deze tekst bespreekt enkel de uitvoering van strafrechtelijke veroordelingen. De tenuitvoerlegging van burgerlijke vorderingen komt niet aan bod.

Op niveau van de politierechtbank en de correctionele rechtbank worden de straffen ten uitvoer gelegd op bevel van de Procureur des Konings. De strafrechtelijke veroordelingen op niveau van het Hof van beroep worden ten uitvoer gelegd op bevel van de Procureur-generaal bij het Hof van beroep.¹

De tenuitvoerlegging van vrijheidsstraffen gebeurt door het Directoraat-generaal “Penitentiaire Inrichtingen” dat onder de FOD justitie sorteert.

De geldboeten worden ten uitvoer gelegd door het Bestuur van Registratie en Domeinen (Ontvanger der Geldboeten). De belangrijkste bron is hier het Koninklijk besluit van 27 april 2007 houdende algemeen reglement op de gerechtskosten in strafzaken², het vroegere Tarief in Strafzaken van 1950. Voor verbeurdverklaringen gebeurt de tenuitvoerlegging eveneens door de directeur van Registratie en Domeinen, desgevallend met medewerking van het Centraal Orgaan voor de Inbeslagneming en de Verbeurdverklaring (artikel 197bis Sv.) (COIV).

¹ J. DE CLERCQ, *Uitvoering van vonnissen en arresten inzake ruimtelijke ordening, leefmilieu en natuurbehoud in al zijn aspecten*, Brussel, Federale Overheidsdienst Justitie, 2005, 4.

² K.B. 27 april 2007 houdende algemeen reglement op de gerechtskosten in strafzaken, B.S. 25 mei 2007.

1.3. Wanneer en hoe lang is een strafrechtelijke veroordeling uitvoerbaar?

Wetteksten

Artikel 91 Sw.: Behoudens straffen met betrekking tot misdrijven, zoals bepaald in de artikelen 136bis, 136ter en 136quater, verjaren criminele straffen door verloop van twintig jaren, te rekenen van de dagtekening van de arresten of vonnissen waarbij zij zijn uitgesproken.

Artikel 92 Sw.: Correctionele straffen verjaren door verloop van vijf jaren, te rekenen van de dagtekening van het arrest of van het in laatste aanleg gewezen vonnis, of te rekenen van de dag waarop het in eerste aanleg gewezen vonnis niet meer kan worden bestreden bij wege van hoger beroep.
Indien de uitgesproken straf drie jaar te boven gaat, is de verjaringstermijn tien jaren.

Artikel 93 Sw.: Politiestraffen verjaren door verloop van een jaar, te rekenen van de tijdstippen, in het vorige artikel vastgesteld.

Artikel 94 Sw.: De straffen van geldboete en van bijzondere verbeurdverklaring verjaren door verloop van de in de vorige artikelen vastgestelde termijnen, naargelang zij zijn uitgesproken wegens misdaden, wanbedrijven of overtreddingen.

Artikel 40 G.G.W.: De rechterlijke macht wordt uitgeoefend door de hoven en rechtbanken.
De arresten en vonnissen worden in naam des Konings ten uitvoer gelegd.

Artikel 110 G.G.W.: De Koning heeft het recht de door de rechters uitgesproken straffen kwijt te schelden of te verminderen, behoudens hetgeen ten aanzien van de ministers en van de leden van de Gemeenschaps- en Gewestregeringen is bepaald.

Rechtspraak en rechtsleer

Vonnissen en arresten kunnen pas ten uitvoer worden gelegd indien zij kracht van gewijsde hebben. Een beslissing krijgt kracht van gewijsde wanneer er geen enkel rechtsmiddel (verzet, beroep, cassatieberoep) meer kan ingebracht worden tegen de beslissing of met andere woorden wanneer de beslissing onherroepelijk is geworden.³

Een vonnis wordt definitief 26 dagen na de uitspraak op tegenspraak. Bij een veroordeling bij verstek, moet de griffie van de rechtbank het vonnis vooraf naar het kantoor uitvoering straffen van het parket sturen, dat ervoor zorgt dat het wordt betekend. Het vonnis wordt definitief 16 dagen nadat het werd betekend.⁴

Wanneer de rechter uitstel verleent voor de tenuitvoerlegging, oordeelt hij niet over de uitvoering van vonnissen en arresten zoals bedoeld in artikel 40 GW of over de uitvoering van de veroordeling zoals bedoeld in artikel 376 Sv., maar over een modaliteit van het aan de veroordeling te verbinden gevolg, waartoe de wet hem de vrije beoordeling overlaat (Cass. 15 mei 2001, AR P.99.1478 N, Arr. Cass. 2001, nr. 282.).

Tenslotte mag het recht op strafuitvoering niet vervallen zijn door één of andere omstandigheid die tot gevolg heeft dat de straf niet meer kan worden ten uitvoer gelegd. De strafuitvoering is vervallen bij de dood van de veroordeelde (artikel 86 Sw.), verjaring van de straf, amnestie en genade.⁵

³ R. DECLERCQ, *Beginselen van strafrechtspleging*, Mechelen, Kluwer, 2003, 805.

⁴ Rekenhof, *Tenuitvoerlegging van de patrimoniale straffen: Penale boeten en bijzondere verbeurdverklaringen*, Verslag van het Rekenhof aan de Kamer van Volksvertegenwoordigers, 7 februari 2007, 11.

⁵ C. VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht, strafprocesrecht en internationaal strafrecht*, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 2006, 472-478.

Correctionele straffen verjaren na 5 jaar te rekenen vanaf de dag waarop het in eerste aanleg gewezen vonnis niet meer kan bestreden worden met hoger beroep (artikel 92 eerste lid Sw.). Voor straffen van meer dan 3 jaar bedraagt de verjaringstermijn 10 jaar. Om uit te maken of een bepaalde straf 3 jaar te boven gaat, kan men niet zomaar verschillende correctionele straffen optellen. Indien iemand verschillende correctionele straffen heeft gekregen, die indien opgeteld de 3 jaar zouden te boven gaan, maar elk apart minder dan drie jaar bedragen, dan is de verjaringstermijn voor elk van die straffen 5 jaar.⁶ Politiestraffen verjaren na 1 jaar (art. 91, 92, 93 Sw.).⁷

De geldboeten en/of verbeurdverklaringen verjaren door verloop van dezelfde termijn als de hoofdstraffen (artikel 94 Sw.). Ook de subsidiaire straf (vervangende gevangenisstraf) volgt het regime van de geldboete waarmee zij werd uitgesproken⁸.

De verjaringstermijn wordt berekend op basis van de opgelegde straf en niet op basis van de straf *in abstracto*.

De verjaring van de straf kan worden gestuit en geschorst. De stuiting van de verjaring van de straf kan ten allen tijde plaatsvinden en de verjaring kan dus onbeperkt worden uitgesteld. Dit laatste is vooral van belang voor de betaling van de geldboeten zoals verder ook zal blijken uit de praktijkgegevens.⁹

De verjaring wordt gestuit door elke daad die een begin van effectieve uitvoering van de straf voorstelt en dit ongeacht het vrijwillig of gedwongen karakter ervan. Dit betekent concreet dat de verjaring gestuit wordt door het beslag op goederen van de veroordeelde of door een uitvoering van de vervangende gevangenisstraf. De louter uitgedrukte wil tot uitvoering volstaat echter niet. Een betekening of een aanmaning stuiten bijgevolg de verjaring niet.¹⁰

De verjaring van de strafvordering heeft geen invloed op de tenuitvoerlegging van de straf die gewoon kan doorgaan (Cass. 22 mei 2002, AR P.02.372 F).

Door middel van amnestie verliest een strafbaar feit het kenmerk van misdrijf. Amnestie is een beslissing van de wetgevende macht en zorgt er voor dat de straf niet meer kan worden ten uitvoer gelegd.

Genade is een beslissing van de uitvoerende macht waardoor de straf geheel of gedeeltelijk wordt kwijtgescholden, verminderd of omgezet in een andere straf (artikel 110 G.G.W.). Genade wordt hetzij individueel, hetzij bij collectieve maatregel toegestaan. In tegenstelling tot amnestie wordt genade betrekkelijk vaak verleend. Collectieve genadebesluiten¹¹ worden soms gekoppeld aan bepaalde gebeurtenissen (verjaardag van de Koning, pausbezoek) en zijn soms door crimineelpolitieke overwegingen ingegeven (b.v. collectieve genadebesluiten voor

⁶ Cass. 7 september 1933, *Pas.* 1933, I, 293.

⁷ Criminele straffen verjaren na 20 jaar, te rekenen van de dagtekening van de arresten of vonnissen waarbij zij zijn uitgesproken (J. MEESE, *De duur van het strafproces. Onderzoek naar de termijn waarbinnen een strafprocedure moet of mag worden afgehandeld*, Gent, Larcier, 351). Straffen met betrekking tot misdrijven in de artikelen 136bis, 136ter en 136quater Sw. verjaren niet (Het betreft de misdrijven genociden, misdaden tegen de mensheid en oorlogsmisdaden).

⁸ J. MEESE, *De duur van het strafproces. Onderzoek naar de termijn waarbinnen een strafprocedure moet of mag worden afgehandeld*, Gent, Larcier, 352.

⁹ Elk gedeeltelijke betaling geldt als stuitingsdaad. Zie C.J. VANHOUDT en W. CALEWAERT, *Belgisch strafrecht*, Antwerpen, Story-Scientia, 1976 (tweede editie), 1048.

¹⁰ C.J. VANHOUDT en W. CALEWAERT, *Belgisch strafrecht*, Antwerpen, Story-Scientia, 1976 (tweede editie), 1045.

¹¹ Zie b.v. KB van 24 juni 1993 van collectieve genade, *B.S.* 30 juni 1993.

bepaalde kort gestraften om het hoofd te bieden aan het probleem van de overbevolking van de gevangenis¹²).¹³

2. De tenuitvoerlegging van geldboeten

2.1. Wettteksten

Artikel 81 KB 27 april 2007: *De bevoegde ontvangers van de domeinen en/of penale boeten vervolgen met alle rechtsmiddelen de invordering van geldboeten, verbeurdverklaringen, teruggaven, schadeloosstellingen en kosten.*

Hetzelfde geldt voor de invordering van de overeenkomstig artikel 73 opgemaakte rollen van teruggave.

Artikel 82 KB 27 april 2007: § 1. *Zonder dat de ontvanger van de domeinen en/of penale boeten voorafgaandelijk het in kracht van gewijsde getreden vonnis of arrest moet betekenen, kan hij, bij een ter post aangetekende brief, uitvoerend beslag onder derden leggen op de aan een veroordeelde verschuldigde of toebehorende sommen en zaken, tot beloop van het bedrag, geheel of gedeeltelijk, dat door deze laatste verschuldigd is uit hoofde van geldboeten, kosten, bijdragen, verbeurdverklarde geldsommen en kosten van vervolging of tenuitvoerlegging. Het beslag wordt eveneens bij een ter post aangetekende brief aan de veroordeelde aangezegd.*

Dit beslag heeft uitwerking vanaf de overhandiging van het stuk aan de geadresseerde.

De veroordeelde kan tegen het beslag bij ter post aangetekende brief verzet aantekenen bij de bevoegde ontvanger binnen de 15 dagen te rekenen vanaf de afgifte ter post van de aanzegging van het beslag. De veroordeelde moet binnen dezelfde termijn bij ter post aangetekende brief de derde-beslagene inlichten.

§ 2. *Het in § 1 bedoelde beslag geeft aanleiding tot het opmaken van het bericht van beslag ingevoerd bij artikel 1390 van het Gerechtelijk Wetboek. Dit bericht wordt evenwel aangelegd door de met de invordering belaste ontvanger die het aan de griffier van de rechtbank van eerste aanleg zendt binnen 24 uren na het neerleggen ter post van het bij aangetekende brief gedane beslag.*

§ 3. *Onder voorbehoud van het bepaalde in § 1, zijn op dit beslag de bepalingen toepasselijk van de artikelen 1539, 1540, 1542, eerste en tweede lid, en 1543 van het Gerechtelijk Wetboek, met dien verstande dat de afgifte van het bedrag van het beslag geschiedt in handen van de bevoegde ontvanger.*

§ 4. *Het uitvoerend beslag onder derden moet geschieden door middel van een deurwaardersexploot op de wijze bepaald bij de artikelen 1539 tot 1544 van het Gerechtelijk Wetboek, wanneer blijkt :*

- 1) dat de veroordeelde zich verzet tegen het in § 1 bedoelde beslag;*
- 2) dat de derde-beslagene zijn schuld tegenover de veroordeelde betwist;*
- 3) dat de sommen en zaken het voorwerp zijn van een verzet of beslag onder derden dat vóór het in § 1, bedoelde beslag werd gedaan door andere schuldeisers;*
- 4) dat de zaken te gelde moeten worden gemaakt.*

In deze gevallen blijft het door de ontvanger overeenkomstig § 1, gelegd beslag zijn bewarend effect behouden wanneer een uitvoerend beslag onder derden bij deurwaardersexploot wordt gelegd als bepaald bij artikel 1539 van het Gerechtelijk Wetboek, binnen een maand na de afgifte ter post van het verzet van de veroordeelde overeenkomstig § 1, derde lid, of van de verklaring als bepaald bij artikel 1452 van het Gerechtelijk Wetboek.

Artikel 92 lid 3 KB 27 april 2007: *Binnen drie dagen maakt de griffier, in de vorm van een document of via elektronische weg, aan de ontvanger van de registratie en domeinen een uittreksel over uit elk vonnis of arrest dat in kracht van gewijsde is gegaan en verwijzing tot geldboeten, verbeurdverklaring of kosten inhoudt.*

Lid 5: *Binnen dezelfde termijn maakt de griffier aan de centrale administratie van de registratie en domeinen, verantwoordelijk voor de werking van de gegevensbank penale boeten, verbeurdverklaringen en gerechtskosten in strafzaken, via elektronische weg de elementen over die vervat zijn in elk uittreksel, en die noodzakelijk zijn voor de verwerking van de gegevens betreffende de penale boeten, de verbeurdverklaringen en de gerechtskosten in strafzaken.*

¹² Zie bijvoorbeeld Ministeriële omzendbrieven van 4 juli 1994 en 9 mei 1996 inzake de voorlopige invrijheidsstelling met oog op genade, URL: http://www.juridat.be/cgi_wel3/rech3.pl?language=nl.

¹³ C. VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht, strafprocesrecht en internationaal strafrecht*, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 2006, 477.

Artikel 93 KB 27 april 2007: In uitvoerbare vorm worden alleen de arresten, vonnissen en rechterlijke beschikkingen verzonden die de partijen, het Openbaar Ministerie of de bevoegde ontvanger van de domeinen en/of penale boeten in die vorm aanvragen.

Artikel 41 Sw.: In alle gevallen kan de veroordeelde zich van die gevangenisstraf bevrijden door de geldboete te betalen; hij kan zich niet onttrekken aan het verhaal op zijn goederen door aan te bieden die gevangenisstraf te ondergaan.

2.2. Rechtspraak en rechtsleer

De tenuitvoerlegging van geldboeten steunt op een uitwisseling van informatie tussen de griffies, de parketten en de kantoren van domeinen en penale boeten (één in elk gerechtelijk arrondissement).

Het parket is verantwoordelijk voor de tenuitvoerlegging van de rechterlijke beslissing, maar het zijn de ontvangers van de kantoren van domeinen en penale boeten die, in naam van het Openbaar Ministerie bij de rechtbank of het Hof waarvan de gerechtelijke beslissing uitging, de penale boeten invorderen. De kantoren ressorteren onder de algemene Directie Niet-Fiscale invorderingen, die op haar beurt onder de Algemene Administratie van de Patrimoniumdocumentatie (AAPD) van de FOD financiën valt. In principe is er 1 kantoor registratie en domeinen per gerechtelijk arrondissement en dus 1 ontvanger. Echter, in grote arrondissementen is het kantoor opgesplitst in een ontvangkantoor penale boeten en een ontvangkantoor der domeinen en zijn er dus twee ontvangers. Dit is het geval in Gent, Antwerpen, Brussel en Luik. In totaal zijn er dus 31 kantoren der registratie en domeinen en dus ook 31 ontvangers.

Binnen drie dagen maakt de griffier, in de vorm van een document of via elektronische weg, aan de ontvanger van de registratie en domeinen een uittreksel over uit elk vonnis of arrest dat in kracht van gewijsde is gegaan en verwijzing tot een geldboete inhoudt (artikel 92, lid 3 KB 27 april 2007).

Zodra de ontvanger het uittreksel heeft ontvangen, is hij verantwoordelijk voor de invordering van de boete. Hij legt dan een dossier aan en vermeldt dit in zijn legger 36. Vervolgens wordt er afgewacht of er mogelijks een genadeverzoek wordt ingediend. Is dit niet het geval of wordt dit verzoek niet aanvaard, dan stuurt de ontvanger aan de schuldenaar een verzoek (gewone brief) om binnen de 15 dagen te betalen. Aan de brief is een overschrijvingsformulier verbonden. Deze brief bevat enkel die gegevens noodzakelijk voor de betaling van de boete of kosten door de veroordeelde. Zo wordt er niet in vermeld waarvoor de betrokkene werd veroordeeld. Dit om privacy redenen.

Reageert de schuldenaar niet binnen deze termijn, dan stuurt de ontvanger een aanmaning met het verzoek om binnen de 8 dagen te betalen.

Wanneer deze minnelijke pogingen geen resultaat opleveren, dan zal de Ontvanger van Penale Boeten een gerechtsdeurwaarder gelasten om de geldboete in te vorderen. De gerechtsdeurwaarder zal op zijn beurt nog tweemaal aanmanen om tot betaling over te gaan¹⁴. Indien betaling uitblijft, wordt onderzocht of er beslag kan worden gelegd. De ontvanger verricht een summier solvabiliteitsonderzoek en kan daarvoor eventueel de hulp van de gerechtsdeurwaarder gelasten. Manifeste insolvabiliteit van de veroordeelde meldt de gerechtsdeurwaarder aan de Ontvanger. In dit geval stuurt de ontvanger een bericht aan de Dienst uitvoeringen van het Openbaar Ministerie, met het verzoek tot aanbeveling voor uitvoering van de

¹⁴ Zie artikel 82 KB 27 april 2007 in verband met de inning van de geldboeten door de gerechtsdeurwaarder.

vervangende gevangenisstraf (staat 204). Het is natuurlijk wel zo dat deze straf niet meer wordt uitgevoerd en dit sinds de Ministeriële omzendbrief van 20 december 1999¹⁵ (thans omzendbrief nr. 1771 van 17 januari 2005¹⁶).

Bij positieve evaluatie van de solvabiliteit van de veroordeelde zal de Ontvanger een uitvoerbare uitgifte van het arrest of het vonnis opvragen om deze dan door de gerechtsdeurwaarder te laten betekenen¹⁷.

Het is belangrijk om te vermelden dat de veroordeelde geen keuze heeft tussen de vervangende gevangenisstraf of het beslag (artikel 41 Sw.).

De werkwijze van de ontvanger staat beschreven in de Instructie A, één van de handleidingen van het Bestuur van Registratie en Domeinen. Deze handleiding bevat echter een aantal heel oude regels en is dus dringend aan vernieuwing toe zodat de werkwijze kan aangepast worden aan de huidige situatie. Momenteel werkt men aan een nieuwe Instructie A in de schoot van een werkgroep.

Men kan de verschuldigde boete ook afbetalen. De instemming met de afkortingen wordt hetzij schriftelijk aan de belanghebbende ter kennis gebracht, hetzij op een betalingsbericht dat aan het loket wordt aangeboden, toegestaan. Bij de beoordeling van de vraag wordt rekening gehouden met de financiële toestand van de aanvrager en het realistisch karakter van het voorstel. Als regel geldt dat de Ontvanger een afbetalingsplan in zes verrichtingen nastreeft. Rekening houdend met een eventueel onvoorziene niet betaling wordt aan de veroordeelde voorgesteld om in 4 keer de boete te betalen. De afbetalingstermijnen hoeven niet noodzakelijk maandelijks te zijn. Zo komt het bijvoorbeeld voor dat er wekelijks 2,75 euro wordt afbetaald. Elke afbetaling zorgt voor dezelfde hoeveelheid werk bij de ontvanger, dus hoe meer kleine afbetalingen, hoe meer werk voor de ontvanger.

2.3. Praktijkgegevens

J. De Clerq: Over de Uitvoering van vonnissen en arresten inzake milieustrafrecht, 2005

In het milieustrafrecht bedenken de meeste rechterlijke uitspraken de plegers van de feiten met een effectieve geldboete. Deze geldboete kan zowel in hoofde van de strafrechtelijk aansprakelijke rechtspersoon als in hoofde van de natuurlijke persoon, en zelfs aan beiden worden opgelegd. Navraag bij de Ontvanger van Penale Boeten leert dat deze geldboeten sinds enige tijd meer en meer worden betaald. Bij gebreke aan uitvoering van de vervangende gevangenisstraf is verdere tenuitvoerlegging echter problematisch wanneer het Openbaar Ministerie en de Ontvanger met een insolvable of onwillige, onvermogen gemaakt niet-betaler worden geconfronteerd.

¹⁵ Ministeriële omzendbrief nr. 1706 van 20 december 1999: Voorlopige invrijheidsstelling, vervangende gevangenisstraf, URL: http://www.juridat.be/cgi_wel3/article3.pl.

¹⁶ Ministeriële Omzendbrief nr. 1771 van 17 januari 2005: voorlopige invrijheidsstelling, URL: http://www.juridat.be/cgi_wel3/article3.pl.

¹⁷ Artikel 93 KB 27 april 2007.

Auditrapport Rekenhof¹⁸: Tenuitvoerlegging van de patrimoniale straffen. Penale boeten en bijzondere verbeurdverklaringen. Verslag van het Rekenhof aan de Kamer van Volksvertegenwoordigers, Brussel, februari 2007.

Inleiding

In februari 2007 publiceerde het Rekenhof een auditrapport over de tenuitvoerlegging van patrimoniale straffen, zijnde de geldboeten en verbeurdverklaringen.

Doel van het onderzoek was na te gaan of de straffen ten uitvoer worden gelegd, te evalueren in hoeverre ze ten uitvoer worden gelegd en zich ervan te vergewissen dat de actoren rekenschap afleggen over de behaalde resultaten.

Concreet behandelt het Rekenhof de tenuitvoerlegging van geldboeten en verbeurdverklaringen uitgesproken in alle materies en niet enkel inzake veroordelingen voor inbreuken op de milieuhygiënewetgeving.

In april 2000 stelde het Rekenhof reeds een auditrapport over de invordering van de penale boeten door de diensten van de domeinen voor aan de Kamer van Volksvertegenwoordigers. Die audit had ook betrekking op de invordering van de niet-fiscale schuldvorderingen. Het auditverslag wees niet alleen op de schaarse ter beschikking gestelde middelen, maar wees ook uit dat de diensten het invorderingsproces niet in de hand hadden.

De audit van 2007 is een gedeeltelijke opvolging van die vroegere audit, maar omspannt het hele tenuitvoerleggingsproces vanaf de uitspraak van de straf. Die benadering biedt het voordeel dat het optreden van alle betrokken actoren wordt belicht, zowel degene die onder Justitie (de griffies en de parketten) ressorteren als die onder financiën. Bovendien werd de audit opengetrokken en bekijkt hij ook de tenuitvoerlegging van alle patrimoniale straffen, m.n. de penale boeten en de verbeurdverklaringen.

De audit van het Rekenhof is gebaseerd op een steekproef. Daarbij werd in een aantal gerechtelijke arrondissementen onderzocht hoe de penale boeten worden behandeld. De steekproef omvat vijf van de 27 parketten van de procureurs des Konings en de kantoren van de domeinen en penale boeten in het ambtsgebied van die parketten: Brussel, Antwerpen, Luik, Mechelen en Doornik. De parketten/kantoren werden gekozen onder diegene opgenomen in de audit van 2000, op basis van volgende criteria: de taalverdeling, de omvang van de activiteiten (groot – middelmatig – klein), de geografische kenmerken (stad, platteland) en het type van activiteit van de kantoren (alle activiteiten inzake domeinen of alleen penale boeten).

¹⁸ Art. 180 G.G.W.: *De leden van het Rekenhof worden door de Kamer van volksvertegenwoordigers benoemd, voor de tijd bij de wet bepaald.*

Dit Hof is belast met het nazien en het verevenen der rekeningen van het algemeen bestuur en van allen die tegenover de staatskas rekenplichtig zijn. Het waakt ervoor dat geen artikel van de uitgaven der begroting wordt overschreden en dat geen overschrijving plaatsheeft. Het Hof oefent tevens algemeen toezicht uit op de verrichtingen met betrekking tot de vaststelling en de invordering van de door de Staat verkregen rechten, met inbegrip van de fiscale ontvangsten. Het stelt de rekeningen der verschillende besturen van de Staat vast en is ermee belast te dien einde alle nodige inlichtingen en bewijsstukken te verzamelen. De algemene staatsrekening wordt aan de Kamer van volksvertegenwoordigers onderworpen met de opmerkingen van het Rekenhof. Dit Hof wordt door de wet georganiseerd.

Van 2001 tot 2004 waren deze vijf parketten belast met de tenuitvoerlegging van meer dan een derde van alle veroordelingen uitgesproken door de politierechtbanken en de correctionele rechtbanken.

De bevindingen in dit verslag zijn gebaseerd op het onderzoek aan de hand van de elektronische gegevens beschikbaar bij Justitie en in de diverse kantoren van de AAPD belast met de tenuitvoerlegging van de boeten. Ze zijn ook afkomstig van controles en interviews met de diverse betrokken instanties. Zo werden de griffies van de rechtbanken bezocht, de kantoren uitvoering straffen, de kantoren van penale boeten, de algemene directie van de Niet-fiscale Invordering, de magistraten van het Openbaar Ministerie en de dienst voor het Strafrechtelijk Beleid.

De parketten geselecteerd voor deze audit, beschikten over gegevensbanken met de politionele en correctionele veroordelingen, behalve in Doornik, waar het informaticasysteem dat de informaticadienst van de FOD Justitie ter beschikking stelt van de griffies en rechtbanken, niet werd gebruikt voor correctionele veroordelingen.

Deze gegevens werden vergeleken met die van de gegevensbanken van elk ontvangkantoor van penale boeten, om de volledigheid en de tenuitvoerlegging te kunnen nagaan en de doorlooptijden van de verschillende fasen van de invordering te kunnen meten. Wanneer de gegevens daartoe geschikt waren, werd ook het inningspercentage berekend.

Niet betaalde geldboeten

Uit berekeningen op basis van de gegevens over de periode 2001-2003, blijkt dat 25 tot 52 % van de boeten opgelegd door correctionele rechtbanken volledig worden betaald.

Het invorderingspercentage van de penale boeten werd bepaald volgens twee werkwijzen:

- Op basis van het aantal veroordelingen waarbij de penale boete volledig werd betaald, in de kantoren van penale boeten waar de betalingen worden geregistreerd naast de corresponderende boeten, met name in Antwerpen en Luik.

Tabel 1: Invorderingsgraad (in % van het aantal dossiers) in correctionele zaken

	Antwerpen	Luik
2001	37	52
2002	28	47
2003	25	44

- Op basis van het percentage aanvragen om uitvoering van een vervangende straf (aantal aanvragen om uitvoering van een vervangende straf gedeeld door het totale aantal veroordelingen tot een penale boete), in de gevallen waar de invorderingsgraad zelf niet kon worden berekend.

Als een kantoor er niet in slaagt de boete in te vorderen, vraagt het aan het parket om de vervangende straf te laten uitvoeren. Door die aanvraag stopt ook de invordering via burgerlijke weg. Het aantal aanvragen om een vervangende straf toe te passen komt dus overeen met het aantal niet geïnde boetes, waaruit aanvullend ook het maximale invorderingspercentage kan worden berekend.

Dit is een bovengrens: deze parameter omvat immers zowel dossiers waarin volledig werd betaald als dossiers die nog in behandeling zijn en waarin niet zou kunnen worden betaald.¹⁹

Tabel 2: Maximaal invorderingspercentage (in % van het totale aantal dossiers) in correctionele zaken

	Brussel	Mechelen
2001	58	52
2002	63	33

Als het invorderingspercentage wordt berekend op basis van de bedragen, ligt het, in de arrondissementen waar het kon worden berekend, lager dan als het wordt berekend op basis van het aantal dossiers (zie tabel 3 hieronder).

Tabel 3: Invorderingspercentage (in % van het in te vorderen bedrag) in correctionele zaken

	Antwerpen	Luik
2001	17,2	43,2
2002	15,0	30,7
2003	10,6	30,1

Het verschil tussen het percentage berekend op basis van de bedragen en dat op basis van het aantal dossiers wijst erop dat de kans op invordering groter is naarmate het bedrag van de boete kleiner is.

Omdat de uitvoering van de vervangende gevangenisstraffen is opgeschort, ondernemen de parketten, als een ontvanger een dossier zonder betaling terugstuurt, geen verdere vervolgingshandelingen meer en sturen ze het dossier niet meer aan de ontvanger terug voor verdere opvolging ervan tot de uitwissing of verjaring van de straf.

Begin van uitvoering

Het Rekenhof heeft onderzocht of er voor alle veroordelingen tot een penale boete, uitgesproken tussen 2001 en 2004, een begin van uitvoering was, meer bepaald of de kantoren van domeinen en penale boeten een eerste handeling hadden gesteld voor de strafuitvoering (verzoek tot betaling of onmiddellijke inschrijving op een staat 204).

Tabel 4: Percentage begin van uitvoering

Correctionele zaken	Brussel	Antwerpen	Luik	Mechelen
2001	91,5%	98,4%	92,4%	100,0%
2002	96,6%	98,9%	90,0%	100,0%
2003	93,8%	99,5%	87,5%	100,0%
2004	87,6%	n.b.	91,5%	100,0%

¹⁹ Gelet op de behandelingstermijn voor de invordering op het niveau van de administratie van Domeinen en rekening houdend met de verjaringstermijnen voor correctionele en politieveroordelingen, zijn de relevante percentages voor correctionele zaken derhalve die van 2001-2002.

Ter vergelijking:

Politiezaken	Brussel	Antwerpen	Luik	Mechelen
2001	99,7%	99,6%	98,7%	99,8%
2002	99,6%	99,5%	98,9%	99,9%
2003	99,1%	99,3%	97,8%	99,8%
2004	98,6%	n.b.	93,7%	99,8%

De percentages verschillen van parket tot parket, maar ook naargelang van de aard van de rechtbank. In het algemeen zijn ze minder gunstig voor correctionele zaken dan voor politiezaken, omdat de politierechtbanken beschikken over beter geïntegreerde informaticasystemen en omdat diverse politieparketten de veroordelingen elektronisch naar de kantoren van penale boeten sturen.

Als het adres van de veroordeelde onbekend is, heeft de onmiddellijke inschrijving op een staat 204, zoals dat in sommige kantoren gebeurt, een positieve impact op de berekening van de uitvoeringsgraad, vooral wat de correctionele veroordelingen betreft. Voor het kantoor van Luik, dat met het opstellen van de staten 204 doorgaans wacht tot de verjaringstermijn van vijf jaar is verstreken, levert dit zo minder gunstige cijfers op.

Het Rekenhof heeft vastgesteld dat er in een niet te verwaarlozen aantal gevallen geen eerste uitvoeringshandeling plaatsvond omdat de veroordeling bij verstek niet was betekend, omdat de griffie het dossier niet had doorgestuurd of omdat het niet werd geregistreerd in het ontvangkantoor. De bestaande informatiesystemen laten niet toe de omvang van het probleem nauwkeuriger te beoordelen. In elk geval moet worden vastgesteld dat het proces niet garandeert dat er voor elke veroordeling een eerste handeling van strafuitvoering plaatsvindt.

Behandelingstermijnen

Het beperken van de behandelingstermijnen is essentieel. Hoe sneller de invorderingsmaatregelen volgen na het vonnis, hoe groter de kansen om de boete te innen.

De betekening – waardoor een vonnis bij verstek definitief wordt – is een voorwaarde die moet zijn vervuld voor de uitvoering van de veroordeling. Het is bovendien van wezenlijk belang dat ze binnen een redelijke termijn plaatsheeft. Een laattijdige betekening kan immers leiden tot de verjaring van de vordering van het Openbaar Ministerie. Dit risico is bijzonder groot wanneer het gaat om een overtreding die verjaart na zes maanden tot één jaar, afhankelijk van de mogelijkheden tot stuiting ervan.

De volgende tabel bevat het percentage vonnissen bij verstek, betekend na meer dan zestig dagen na uitspraak.

Tabel 5: Vonnissen bij verstek, betekend na zestig dagen

Correctionele zaken	Brussel	Antwerpen	Luik	Mechelen
2001	68%	28%	7%	11%
2002	67%	22%	12%	7%
2003	75%	24%	10%	11%
2004	89%	32%	11%	10%

Uit bovenstaande tabellen blijkt dat in alle arrondissementen een niet onaanzienlijk aantal vonnissen wordt betekend na een termijn die duidelijk onredelijk lang is. Vooral in Brussel is de toestand zorgwekkend.

Onderstaande tabel geeft weer hoeveel dagen het duurt (van het moment dat de ontvanger een uittreksel van vonnis of arrest heeft ontvangen van de griffie) vooraleer de ontvanger een verzoek tot eerste betaling stuurt naar de veroordeelde.

Tabel 6: Termijn van verzending van het eerste verzoek tot betaling

Correctionele zaken		Brussel	Antwerpen	Luik	Mechelen
jaar	termijn				
2001	< 30 dagen	37,0%	19,7%	56,3%	68,5%
	30 tot 90 dagen	60,1%	20,6%	28,0%	30,8%
	> 90 dagen	3,0%	59,7%	15,7%	0,7%
2002	< 30 dagen	69,9%	18,0%	60,4%	68,9%
	30 tot 90 dagen	26,0%	77,8%	20,6%	30,4%
	> 90 dagen	4,1%	4,2%	19,0%	0,7%
2003	< 30 dagen	34,4%	42,5%	1,9%	73,3%
	30 tot 90 dagen	58,3%	55,2%	59,9%	25,4%
	> 90 dagen	7,3%	2,3%	38,2%	1,3%
2004	< 30 dagen	59,4%	19,4%	6,5%	39,6%
	30 tot 90 dagen	34,5%	77,5%	82,6%	57,3%
	> 90 dagen	6,1%	3,1	10,9%	3,1%

Zoals reeds vermeld, stuurt de ontvanger op basis van Instructie A aan de schuldenaar een verzoek om binnen de 15 dagen te betalen in geval er geen genadeverzoek wordt ingediend of dit verzoek niet wordt aanvaard.

Slechts een beperkt gedeelte van de eerste verzoeken tot betaling wordt binnen dertig dagen verzonden. Het aantal verzoeken dat pas na negentig dagen wordt verzonden, is beslist niet verwaarloosbaar.

In bepaalde arrondissementen sturen de griffiers de uittreksels van vonnissen elektronisch aan de kantoren van penale boeten. Dit is het geval in Antwerpen en Mechelen, en sinds 2003 ook voor Brussel, maar enkel voor de veroordelingen door de politierechtbanken. Door de elektronische verzending moet het kantoor de informatie niet opnieuw invoeren voor de verzending van het eerste verzoek tot betaling. Dit heeft een positief effect op de behandelingstermijnen, zoals duidelijk blijkt uit bovenstaande tabel. Indien de verzending niet elektronisch gebeurt, zijn de termijnen langer en minder voorspelbaar. Ze zijn dan sterk afhankelijk van het beschikbare personeel in de kantoren.

Er werden abnormaal lange, en soms manifest onredelijke behandelingstermijnen vastgesteld, soms in belangrijke mate. Tests op het terrein konden geen verklaring geven waarom die termijnen zo lang waren. Evenmin konden ze de verantwoordelijkheid voor die vertragingen bij één van de actoren leggen. De data waarop de uittreksels de griffie verlaten en die waarop ze bij de ontvanger aankomen, worden immers niet geregistreerd.

Onderstaande tabel geeft de termijn van verzending weer van het tweede verzoek tot betaling uitgaande van de ontvanger.

Tabel 7: Termijn van verzending van het tweede verzoek tot betaling

Correctionele zaken		Brussel	Antwerpen	Luik	Mechelen
jaar	termijn				
2001	< 60 dagen	7,5%	0,0%	36,0%	77,9%
	60 tot 90 dagen	13,1%	39,0%	20,4%	11,8%
	> 90 dagen	79,4%	61,0%	43,7%	10,3%
2002	< 60 dagen	41,8%	1,2%	31,8%	89,6%
	60 tot 90 dagen	20,9%	56,1%	25,7%	1,2%
	> 90 dagen	37,3%	42,7%	42,6%	9,3%
2003	< 60 dagen	12,5%	2,5%	48,2%	89,5%
	60 tot 90 dagen	21,0%	66,4%	30,4%	6,4%
	> 90 dagen	66,6%	31,1%	21,5%	4,2%
2004	< 60 dagen	43,6%	4,5%	78,4%	95,1%
	60 tot 90 dagen	18,3%	75,0%	13,8%	1,7%
	> 90 dagen	38,2%	20,5%	7,8%	3,2%

Reageert de schuldenaar niet op de eerste brief tot betaling, dan stuurt de ontvanger een aanmaning met het verzoek om binnen de 8 dagen te betalen.

Zelfs als in bepaalde gevallen enige verbetering kon worden vastgesteld, blijkt uit de tabellen dat de termijnen meestal erg lang zijn en dat ze variëren van arrondissement tot arrondissement en van jaar tot jaar. Dat wijst erop dat tal van kantoren de termijnen niet genoeg opvolgen. In de meeste gevallen kon het terreinonderzoek geen verklaring leveren voor de oorzaak van de abnormale vertragingen.

Na het tweede verzoek tot betaling hanteren de diverse kantoren in de praktijk erg uiteenlopende werkwijzen en is er een gebrek aan omkadering. In die omstandigheden blijkt het onmogelijk de beschikbare cijfers te benutten.

Bij de toekenning van aanzuiveringsplannen hanteert elk kantoor andere regels en toepassingsregels; de opvolging van de maandelijkse betalingen verloopt onregelmatig en is wisselvallig.

De solvabiliteitsonderzoeken gebeuren in de praktijk niet volgens precieze regels en leiden bij de diverse ontvangers niet tot eensluidende conclusies.

De werkzaamheden van de gerechtsdeurwaarders worden niet van nabij opgevolgd.

Wat de opname in de staat 204 betreft (het terugzenden van het dossier naar het parket als de ontvanger vaststelt dat er niet is betaald), hanteert elke ontvanger een eigen logica.

Sommige ontvangers wachten tot de verjaringsdatum nadert, waarbij ze de staat 204 alleen beschouwen als een middel om verjaring te vermijden, terwijl ze verder inspanningen blijven doen voor de invordering. In dat geval ontnemen ze de parketten elke mogelijkheid tot vervolging.

Andere ontvangers sturen een staat 204 naar het parket zodra ze hebben vastgesteld dat de veroordeelde onvermogen is, in een strafinrichting verblijft of geen adres heeft, ...

Er is een verband tussen deze werkwijzen en het feit dat de ontvangers goed weten dat het parket nagenoeg geen vervangende straffen meer oplegt. De kantoren uitvoering straffen van de parketten bewaren de staten 204 tot de verjaring, waardoor de ontvangers geen verdere maatregelen tot invordering meer nemen.

Besluit

Eén van de markantste resultaten van de audit is het gegeven dat nagenoeg één op twee veroordeelden zijn penale boeten niet betaalt. Dit komt uiteraard de geloofwaardigheid van Justitie niet ten goede.

In een rechtsstaat moeten alle rechterlijke beslissingen ten uitvoer worden gelegd.

Uit testen tijdens de audit blijkt echter dat de griffies bepaalde veroordelingen niet aan de ontvangers toegestuurd hebben of dat de ontvangers niet altijd stappen hebben gezet om de betaling te verkrijgen. Het systeem waarborgt dus niet dat alle gerechtelijke beslissingen ten uitvoer worden gelegd.

Bovendien werden in diverse fasen van het tenuitvoerleggingsproces abnormaal lange termijnen vastgesteld.

Zwakke punten in het beheer wijzen uit dat het proces slecht in de hand wordt gehouden (versnippering van de verantwoordelijkheden, geen sturing, onvoldoende financiële en beheersinformatie, enz.). Zo kan bijvoorbeeld niet worden verzekerd dat voor elke penale boete wel degelijk alle nodige stappen werden gedaan voor de invordering ervan, wat zeker een weerslag heeft op het vlak van de billijke behandeling.

Elke administratie of overheidsinstantie moet echter rekenschap afleggen over haar activiteiten. De audit toont echter aan dat geen enkele betrokken instantie dat doet. Doordat rapportering ontbreekt, kan het proces niet in de hand worden gehouden.

Een aantal bevindingen uit de audit van 2000 blijven gelden. Daarom heeft het Rekenhof acties geïdentificeerd die het als prioritair en fundamenteel beschouwt. Het gaat hier om onder andere de invoering van elektronische overdrachten van uittreksels van vonnissen tussen de optredende instanties, de totstandbrenging van een boekhouding van de vastgestelde rechten en van een opvolging van het invorderingspercentage, het vastleggen van doelstellingen, het krijgen van meer greep op de behandelingstermijnen en de invorderingsactiviteiten, een harmonisering van de huidige informatiesystemen, of nog een verbetering van de samenwerking Justitie – Financiën.

Op middellange termijn zou de tenuitvoerlegging van de penale boeten moeten worden bekeken als een proces waarover slechts één verantwoordelijke rekenschap moet afleggen. Op die manier zullen ook de activiteiten van alle actoren op het terrein kunnen worden gecoördineerd. Er zal werk moeten worden gemaakt van een systeem om het beheer in de hand te houden, gebaseerd op de integratie van de informatiesystemen, en van een hoogwaardige rapportering.

Gesprek met Jozef De Vuyst: ontvanger der penale boeten in Gent: 23 september 2008
--

In de praktijk in Gent duurt het 2 tot 3 maanden vooraleer de ontvanger een uittreksel krijgt van de zaken van de rechtbank van 1ste aanleg; voor zaken van de politierechtbank worden de gegevens elektronisch toegestuurd doch het papieren uittreksel dient te worden vergeleken met de aangeleverde data. Voor vonnissen van de correctionele rechtbank en arresten van het Hof van Beroep wordt soms een elektronische versie opgestuurd, maar hier is dat niet de regel. Een elektronische versie bespaart de ontvanger veel tijd aangezien er dan niet moet worden overgetypt.²⁰

²⁰ Zie ook Parlementaire vraag nr. 1070, Com 1278, CRIV 51, 17 april 2007, p 6: *Op dit ogenblik krijgen immers slechts 12 kantoren de uittreksels van vonnissen op elektronische wijze doorgestuurd, per e-mail of per diskette. Daarvan krijgen twee kantoren de uittreksels van de correctionele rechtbank op elektronische wijze en slechts*

In het uittreksel is een synthese opgenomen van de zaak zodat de ontvanger snel kan weten welke bedragen de veroordeelde verschuldigd is. Daarna volgt ook nog eens het vonnis. De datum waarop de ontvanger het uittreksel krijgt, wordt niet bijgehouden aangezien er voldoende tijd is om de bedragen (boeten, kosten) te vorderen. Voor boeten is de verjaringstermijn verschillend en varieert tussen 20 jaar en 1 jaar. Voor de kosten bedraagt de termijn 10 jaar.(sinds 28/7/1998)

De invordering van de directe belastingen en de BTW verloopt volgens een vereenvoudigde procedure van fiscaal derdenbeslag. Een dergelijke procedure heeft als voordeel dat het beslag sneller kan worden gelegd en dat de eraan verbonden kosten beperkt blijven tot de kosten van de aangetekende zending aangezien de uitvoeringskosten ten laste vallen van de veroordeelde. Er wordt aldus voorkomen dat de bestaande schuld in belangrijke mate zou aangroeien²¹.

Wanneer de kosten in een vonnis hoger zijn dan 1250 euro kan de ontvanger bewarende maatregelen nemen. Bij een hypothecaire inschrijving kan het voorrecht rang innemen op de datum van de feiten (onroerende goederen).

Het is mogelijk om interesten te vragen op de gerechtskosten boven 500 euro. Dit gebeurt in de praktijk niet, behalve wanneer via de gerechtsdeurwaarder wordt uitgevoerd en dan vooral op onroerende goederen. Deze procedure wordt zelden uitgevoerd gezien de impact op betrokkene.

Een goede samenwerking met de gerechtsdeurwaarder is belangrijk. Al moet er niet meteen bij niet-betaling een gerechtsdeurwaarder worden gestuurd. Er moet steeds naar de concrete situatie worden gekeken en vermeden worden dat er nodeloze kosten worden gemaakt.

Betalingen worden bijgehouden in legger 36 (boekdelen). Deze legger heeft per veroordeelde 6 vakjes om een betaald bedrag in te vullen. Er wordt gestreefd om de afbetaling in 4 keer te laten verlopen, maar dit lukt niet bij iedereen. Indien de 6 voorziene vakjes niet genoeg zijn, wordt er een document bijgevoegd. De informatisering van het huidige systeem is in een nabije toekomst voorzien (derde kwartaal 2009).

3. De tenuitvoerlegging van de verbeurdverklaring

3.1. Wetteksten

Artikel 3 wet 26 maart 2003: § 1. Onder vermogensbestanddelen worden verstaan de goederen, zowel roerende als onroerende, lichamelijke als onlichamelijke, die vatbaar zijn voor inbeslagneming of verbeurdverklaring, die wettelijk kunnen verkocht worden en die begrepen zijn in de door de Koning bepaalde categorieën, of die een waarde hebben die een door Hem bepaalde drempel overstijgt.

§ 2. Overeenkomstig de bepalingen van deze wet, staat het Centraal Orgaan de gerechtelijke autoriteiten in strafzaken bij :

1° in het kader van de inbeslagneming van vermogensbestanddelen;

2° bij de uitoefening van de strafvordering met het oog op de verbeurdverklaring van vermogensbestanddelen;

3° bij de tenuitvoerlegging van in kracht van gewijsde getreden vonnissen en arresten houdende verbeurdverklaring van vermogensbestanddelen.

§ 3. Ter uitvoering van zijn opdracht zal het Centraal Orgaan :

1° ambtshalve of op hun verzoek, adviezen verstrekken aan de minister van Justitie en aan het College van procureurs-generaal, met betrekking tot de onderwerpen bedoeld in § 2;

één kantoor krijgt het uittreksel van een Hof van beroep op elektronische wijze. Voor de drie betrokken kantoren zijn de aldus verkregen uittreksels echter nog maar in zeer beperkte mate bruikbaar.

²¹ zie ook parlementaire vraag nr. 10461. Com 861, CRIV 51, p 40-42.

Hij zendt een afschrift van zijn adviezen aan de bevoegde minister, voor zover deze betrekking hebben op de regelgeving die hem aanbelangt of op de werkzaamheden van de agenten, de aangestelden en de mandatarissen van zijn administratie;

2° overeenkomstig hoofdstuk III, afdeling 1, instaan voor het gecentraliseerde en geïnformatiseerde beheer van de gegevens met betrekking tot zijn opdrachten;

3° overeenkomstig hoofdstuk III, afdeling 2, doen overgaan tot de vervreemding van in beslag genomen vermogensbestanddelen, na toelating van de procureur des Konings of van de onderzoeksrechter;

4° overeenkomstig hoofdstuk III, afdelingen 2 en 3, instaan voor het beheer van in beslag genomen vermogensbestanddelen, in overleg met de procureur des Konings of met de onderzoeksrechter;

5° overeenkomstig hoofdstuk III, afdeling 4, en artikel 197bis van het Wetboek van strafvordering, de tenuitvoerlegging van vonnissen en arresten houdende verbeurdverklaring van vermogensbestanddelen coördineren;

6° overeenkomstig hoofdstuk III, afdeling 5, bijstand verlenen aan de procureur des Konings en aan de onderzoeksrechter;

7° thematische voorlichting verstrekken aan de magistraten, aan de politiediensten en aan de belanghebbende openbare diensten;

8° bijstand verlenen bij de internationale rechtshulp, dienstbetrekkingen aanknopen en onderhouden met equivalente instellingen in het buitenland en met hen samenwerken in het kader van de verdragsrechtelijke en wettelijke regels.

§ 4. Met inachtneming van hun bevoegdheden, geschieden de in § 3, 1°, en 2°, vermelde opdrachten vermeld in overleg met het College van procureurs-generaal, met de raad van procureurs des Konings en met de Dienst voor het strafrechtelijk beleid.

Artikel 4 wet 26 maart 2003: § 1. Het Centraal Orgaan verzamelt, beheert en verwerkt de gegevens die betrekking hebben op :

1° de inbeslagneming en de bewaring;

2° de verbeurdverklaring;

3° de tenuitvoerlegging van vonnissen en arresten houdende verbeurdverklaring.

§ 2. Hij beheert en bewaart op gecentraliseerde en geïnformatiseerde wijze de in § 1 bedoelde gegevens gedurende tien jaar, te rekenen van de in artikel 5, § 1, bedoelde eerste kennisgeving vermeld in voorkomend geval verlengd tot aan de verjaring van de verbeurdverklaring.

§ 3. Onverminderd artikel 17, § 2, is de directeur van het Centraal Orgaan verantwoordelijk voor de verwerking van de hier bedoelde gegevens. Hij staat in voor de naleving van de vereisten en waarborgen van vertrouwelijkheid en beveiliging van de verwerking van deze gegevens, zoals bedoeld in artikel 16, §§ 2, 3 en 4, van de wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens.

De directeur houdt een register bij van de personen en categorieën van personen die deze gegevens kunnen raadplegen, en deelt dit register alsmede alle wijzigingen die aan het register worden aangebracht, onverwijld mee aan de Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer.

Artikel 5 wet van 26 maart 2003: § 1. De procureur des Konings of de onderzoeksrechter geeft kennis of laat kennisgeving doen aan het Centraal Orgaan, van de inbeslagnemingen en de wijze van bewaring van vermogensbestanddelen, alsmede van de gegevens ter identificatie van de personen ten laste van wie de inbeslagneming werd bevolen.

De procureur des Konings of de onderzoeksrechter geeft het Centraal Orgaan eveneens kennis van elke nieuwe beslissing met betrekking tot de in beslag genomen vermogensbestanddelen.

§ 2. De procureur des Konings of de procureur-generaal geeft kennis of laat kennisgeving doen aan het Centraal Orgaan, van de in kracht van gewijsde getreden vonnissen en arresten houdende verbeurdverklaring van vermogensbestanddelen.

De kennisgeving bevat de gegevens ter identificatie van de verbeurdverklaarde vermogensbestanddelen en van de personen ten laste van wie de verbeurdverklaring werd uitgesproken.

§ 3. De bevoegde administraties van de Algemene administratie van de Patrimoniumdocumentatie en de diensten belast met de tenuitvoerlegging van vonnissen en arresten houdende verbeurdverklaring van vermogensbestanddelen die zich bevinden in het buitenland, zijn ertoe gehouden om het Centraal Orgaan in te lichten over de gegevens met betrekking tot de tenuitvoerlegging.

§ 4. Het Centraal Orgaan vraagt aan de in dit artikel bedoelde instanties de inlichtingen die het vereist acht ter uitvoering van zijn opdrachten. "

Artikel 6 wet 26 maart 2003: De procureur des Konings staat in voor het waardevaste beheer van de in beslag genomen vermogensbestanddelen.

Tijdens de duur van het gerechtelijk onderzoek staat de onderzoeksrechter in voor dit beheer.

§ 2. Onder waardevast beheer wordt verstaan :

1° de vervreemding van in beslag genomen vermogensbestanddelen, om er hun opbrengst voor in de plaats te stellen;

2° de teruggave van in beslag genomen vermogensbestanddelen tegen betaling van een geldsom, om er deze geldsom voor in de plaats te stellen;

3° de bewaring in natura van in beslag genomen vermogensbestanddelen in overeenstemming met de hiertoe beschikbare middelen.

§ 3. In het kader van deze bedoelde bewaring in § 2, 3°, kan de procureur des Konings of de onderzoeksrechter het beheer toevertrouwen aan een derde of aan de beslagene, hetzij ambtshalve, hetzij op verzoek van deze laatste, eventueel mits het stellen van een door het Centraal Orgaan te beheren zekerheid.

Artikel 10 wet 26 maart 2003: *Na ontvangst van de toelating tot vervreemding overeenkomstig de artikelen 28octies of 61sexies van het Wetboek van straffordering, laat het Centraal Orgaan de vervreemding van de roerende goederen, andere dan waarden, uitvoeren door de Administratie van de Patrimoniumdiensten. Wanneer de aard of de hoeveelheid van de te verkopen roerende goederen het vereist, kan het Centraal Orgaan, met het akkoord van de Administratie van de Patrimoniumdiensten, beroep doen op een gespecialiseerde lasthebber.*

Voor wat de onroerende goederen en de waarden betreft, vertrouwt het Centraal Orgaan het mandaat tot verkoop toe aan de Administratie van de Patrimoniumdiensten of, met het akkoord van de Administratie van de Patrimoniumdiensten, aan een andere lasthebber die het aanduidt.

De vermogensbestanddelen kunnen niet verkocht worden aan een lagere prijs dan de waarde die in onderling overleg werd bepaald tussen het Centraal Orgaan en zijn lasthebber.

De verkoop is openbaar behalve indien bijzondere omstandigheden verantwoordt dat tot een onderhandse verkoop zou worden overgegaan.

§ 2. De kosten van de vervreemding, daarin begrepen de kosten veroorzaakt door de tussenkomst van de lasthebber, zijn ten laste van de koper

Artikel 12 wet 26 maart 2003: *Van zodra de rekening van het Centraal Orgaan is gecrediteerd, staat deze in voor het beheer van de in beslag genomen deviezen die aanvaard worden door de Deposito- en Consignatiekas of door de door hem aangeduide financiële instelling.*

Artikel 197bis Sv.: *De vervolgingen tot invordering van verbeurdverklarde goederen, worden in naam van de procureur des Konings gedaan door de Domeinen, volgens de aanwijzingen van het Centraal Orgaan voor de Inbeslagneming en de Verbeurdverklaring.*

De Domeinen verrichten de handelingen en stellen de vorderingen in, die vereist zijn ter inning of ter vrijwaring van de rechten die het vonnis aan de Schatkist toekent.

Voor het instellen van een vordering in rechte wordt overleg gepleegd met het Centraal Orgaan.

Wanneer het veroordelend vonnis de bijzondere verbeurdverklaring inhoudt van zaken of sommen die zich bevinden of in te vorderen zijn buiten het Koninkrijk, maakt het Openbaar Ministerie een afschrift van de relevante stukken van het strafdossier over aan de Minister van Justitie. Hij licht het Centraal Orgaan voor de Inbeslagneming en de Verbeurdverklaring daarvan in door toezending van een kopie.

Artikel 81 KB 27 april 2007: *De bevoegde ontvangers van de domeinen en/of penale boeten vervolgen met alle rechtsmiddelen de invordering van geldboeten, verbeurdverklaringen, teruggaven, schadeloosstellingen en kosten.*

Hetzelfde geldt voor de invordering van de overeenkomstig artikel 73 opgemaakte rollen van teruggave.

Artikel 82 KB 27 april 2007: *§ 1. Zonder dat de ontvanger van de domeinen en/of penale boeten voorafgaandelijk het in kracht van gewijsde getreden vonnis of arrest moet betekenen, kan hij, bij een ter post aangetekende brief, uitvoerend beslag onder derden leggen op de aan een veroordeelde verschuldigde of toebehorende sommen en zaken, tot beloop van het bedrag, geheel of gedeeltelijk, dat door deze laatste verschuldigd is uit hoofde van geldboeten, kosten, bijdragen, verbeurdverklarde geldsommen en kosten van vervolging of tenuitvoerlegging. Het beslag wordt eveneens bij een ter post aangetekende brief aan de veroordeelde aangezegd.*

Dit beslag heeft uitwerking vanaf de overhandiging van het stuk aan de geadresseerde.

De veroordeelde kan tegen het beslag bij ter post aangetekende brief verzet aantekenen bij de bevoegde ontvanger binnen de 15 dagen te rekenen vanaf de afgifte ter post van de aanzegging van het beslag. De veroordeelde moet binnen dezelfde termijn bij ter post aangetekende brief de derde-beslagene inlichten.

Artikel 83 KB 27 april 2007: *Op vraag van de ontvanger der domeinen en/of penale boeten zijn de administratieve diensten van de Staat, van de lokale besturen en de instellingen die belast zijn met een opdracht van openbaar nut, ertoe gehouden hem op hun kosten alle nuttige inlichtingen te verstrekken met betrekking tot het vermogen of de inkomsten van de veroordeelde. De akten, stukken, registers, documenten of gegevens betreffende gerechtelijke procedures mogen evenwel niet worden meegedeeld zonder machtiging van de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie of van de procureur-generaal bij het hof van beroep of de federaal Procureur.*

Artikel 92 lid 4 KB 27 april 2007: *Daarenboven maakt de griffier, in de vorm van een document of via elektronische weg, een kopie van elk veroordelend vonnis dat de bijzondere verbeurdverklaring zoals bedoeld in artikel 197bis van het Wetboek van strafvordering inhoudt, alsmede kopie van het uittreksel ervan, over aan het Centraal Orgaan voor de Inbeslagneming en de Verbeurdverklaring.*

Artikel 1 KB 9 augustus 1991: *De zaken waarop een beslissing tot verbeurdverklaring, gewezen overeenkomstig artikel 43bis van het Strafwetboek, betrekking heeft, kunnen niet het voorwerp uitmaken van enige uitvoeringsmaatregelen vóór het verstrijken van een termijn van negentig dagen, te rekenen vanaf de dag waarop de veroordeling tot verbeurdverklaring in kracht van gewijsde is gegaan.*

Wanneer de zaken waarop de beslissing tot verbeurdverklaring betrekking heeft, niet voorafgaandelijk in de loop van de procedure in beslag genomen zijn, maken zij het voorwerp uit van de bewarende maatregelen die noodzakelijk zijn om de latere uitvoering van de beslissing te waarborgen.

Artikel 28octies Sv.: § 1. *De procureur des Konings die van oordeel is dat het beslag op vermogensbestanddelen dient gehandhaafd te blijven, kan ambtshalve of op verzoek van het Centraal Orgaan voor de Inbeslagneming en de Verbeurdverklaring :*

1° hun vervreemding door het Centraal Orgaan toelaten, om er hun opbrengst voor in de plaats te stellen;

2° hen teruggeven aan de beslagene tegen betaling van een geldsom waarvan hij het bedrag bepaalt, om er deze geldsom voor in de plaats te stellen.

§ 2. De toelating tot vervreemding betreft vervangbare vermogensbestanddelen, waarvan de waarde eenvoudig bepaalbaar is en waarvan de bewaring in natura kan leiden tot waardevermindering, schade of kosten die onevenredig zijn met hun waarde.

§ 3. Door middel van een aangetekende of per telefax verstuurd kennisgeving die de tekst van het huidige artikel bevat, licht de procureur des Konings van zijn in § 1 bedoelde beslissing in :

1° de personen ten laste van wie en in wiens handen het beslag werd gelegd, voor zover hun adressen gekend zijn en hun advocaten;

2° de personen die zich blijkens de gegevens van het dossier uitdrukkelijk hebben kenbaar gemaakt als zijnde geschaad door de opsporingshandeling en hun advocaten;

3° in geval van onroerend beslag, de schuldeisers die overeenkomstig de hypothecaire staat bekend zijn en hun advocaten.

Er dient geen kennisgeving gericht te worden aan de personen die hun instemming hebben gegeven met de betrokken beheersmaatregel of die hebben verzaakt aan hun rechten op de in beslag genomen goederen.

§ 4. De personen aan wie de kennisgeving werd gericht kunnen zich tot de kamer van inbeschuldigingstelling wenden binnen vijftien dagen vanaf de kennisgeving van de beslissing.

Deze termijn wordt verlengd met vijftien dagen indien een van deze personen buiten het Rijk verblijft.

De procedure verloopt overeenkomstig de bepalingen van artikel 28sexies, § 4, tweede tot achtste lid.

§ 5. In geval van vervreemding, stelt de procureur des Konings de vermogensbestanddelen ter beschikking van het Centraal Orgaan of, op zijn vraag, van de aangewezen lasthebber.

§ 6. Wanneer de beslissing tot vervreemding een onroerend goed betreft, dan gaan door de toewijzing de rechten van de ingeschreven schuldeisers over op de prijs, onder voorbehoud van het strafrechtelijk beslag.

Artikel 35bis Sv.: *Indien de zaken die het uit het misdrijf verkregen vermogensvoordeel schijnen te vormen, onroerende goederen zijn, wordt bewarend beslag op onroerend goed gedaan, zulks bij deurwaardersexploot dat aan de eigenaar wordt betekend en op straffe van nietigheid een afschrift van de vordering van de procureur des Konings moet bevatten, alsmede de verschillende vermeldingen bedoeld in de artikelen 1432 en 1568 van het Gerechtelijk Wetboek, evenals de tekst van het derde lid van dit artikel.*

Het beslagexploot moet op de dag zelf van de betekening ter overschrijving worden aangeboden op het kantoor der hypotheek van de plaats waar de goederen gelegen zijn. Als dagtekening van de overschrijving geldt de dag van afgifte van het exploot.

Het bewarend beslag op onroerend goed geldt gedurende vijf jaren met ingang van de dagtekening der overschrijving, behoudens vernieuwing voor dezelfde termijn op vertoon aan de bewaarder, vóór het verstrijken

van de geldigheidsduur van de overschrijving, van een door de bevoegde procureur of onderzoeksrechter in dubbel opgemaakte vordering.

Het beslag wordt blijvend voor het verleden in stand gehouden door de beknopte melding op de kant van de overschrijving van het beslag, binnen haar geldigheidsduur, van de definitieve rechterlijke beslissing waarbij de verbeurdverklaring van het onroerend goed werd bevolen.

Doorhaling van het bewarend onroerend beslag kan verleend worden door de voormelde procureur of onderzoeksrechter, of desgevallend door de beneficiant van de verbeurdverklaring, of kan ook bij rechterlijke beslissing bevolen worden.

Artikel 37 Sv.: §1. Indien er in de woning van de verdachte papieren of zaken worden gevonden, die tot overtuiging of tot ontlasting kunnen dienen, neemt de procureur des Konings deze papieren of zaken in beslag.

Ingeval wordt overgegaan tot inbeslagneming op basis van de artikelen 35 en 35ter, of op basis van het eerste lid, wordt door de procureur des Konings of door de officier van gerechtelijke politie een proces-verbaal opgemaakt waarin de in beslag genomen zaken worden vermeld alsmede de door andere wetsbepalingen voorgeschreven vermeldingen. Voorzover mogelijk worden de zaken geïndividualiseerd in het proces-verbaal.

§2. In geval van beslag op vorderingen, met uitzondering van beslag op rechten aan order of aan toonder, gebeurt het beslag door schriftelijke kennisgeving aan de schuldenaar.

In geval deze kennisgeving niet gebeurt overeenkomstig het bepaalde in §3, wordt ze aan de schuldenaar verzonden bij ter post aangetekende brief alsmede bij gewone brief.

Deze brieven bevatten de referenties eigen aan de zaak, alsmede een letterlijke weergave van de tekst van §4, van artikel 1452 van het Gerechtelijk Wetboek en van artikel 28sexies of van artikel 61quater, naargelang het beslag uitgaat van de procureur des Konings of van de onderzoeksrechter.

§3. Het proces-verbaal wordt ter ondertekening aan de beslagene aangeboden, die kosteloos kopie van dit proces-verbaal kan ontvangen. In geval van beslag onder derden, hebben zowel de derde-beslagene als de beslagene zelf het recht op een kosteloze kopie van dit proces-verbaal. Deze kopie wordt onmiddellijk overhandigd of binnen de achtenveertig uur verstuurd. Binnen dezelfde termijn wordt aan de derde-beslagene een document overhandigd, bevattende de vermeldingen als bepaald in §2, derde lid.

§4. Vanaf de ontvangst van de kennisgeving of het proces-verbaal, mag de schuldenaar de sommen of zaken die het voorwerp zijn van het beslag, niet meer uit handen geven. Binnen vijftien dagen na het beslag, is de schuldenaar gehouden om bij ter post aangetekende brief verklaring te doen van de sommen of zaken die het voorwerp zijn van het beslag, overeenkomstig het bepaalde in artikel 1452 van het Gerechtelijk Wetboek.

De schuldenaar heeft recht op vergoeding van de kosten van de verklaring. Deze kosten, voorzien van de goedkeuring vanwege de procureur des Konings of de onderzoeksrechter van wie het beslag uitgaat, worden als gerechtskosten beschouwd.

3.2. Rechtspraak en rechtsleer

Vooreerst is het belangrijk te vermelden dat de focus in het onderzoek ligt op de bijzondere verbeurdverklaring op basis van artikel 42, 3° Sw. De primaire resultaten uit de databank hebben immers aangetoond dat de verbeurdverklaringen bijna allemaal vermogensvoordelen betreffen. Deze tekst zal zich dus vooral toespitsen op deze soort verbeurdverklaringen.

De strafrechtelijke veroordeling die een effectieve²² verbeurdverklaring inhoudt, wordt principieel altijd ten uitvoer gelegd.

Het initiatief van tenuitvoerlegging berust bij het Openbaar Ministerie. De vervolging tot invordering van de verbeurdverklaarde zaken gebeurt door de Directeur van Registratie en domeinen volgens de aanwijzingen van het Centraal Orgaan voor de Inbeslagneming en de Verbeurdverklaring (COIV)²³ (artikel 197bis Sv.).^{24,25}

²² Aangezien de bijzondere verbeurdverklaring een straf is, kan aan deze straf een uitstel worden gekoppeld, zie Cass., 16 oktober 1950, *Pas.*, 1951, I, 67. Verbeurdverklaring met uitstel is niet mogelijk indien bijzondere wettelijke bepalingen het uitstel uitsluiten.

²³ Dit orgaan werd opgericht omdat de wetgever van oordeel was, gezien de ingewikkelde materie, dat er nood was aan een adequate structurele omkadering die ervoor moet zorgen dat de uitvoerders op het terrein zich dat wettelijk instrument goed eigen kunnen maken.

²⁴ J. DE CLERCQ, *Uitvoering van vonnissen en arresten inzake ruimtelijke ordening, leefmilieu en natuurbehoud in al zijn aspecten*, Brussel, Federale Overheidsdienst Justitie, 2005, 18.

Het COIV, opgericht door de wet van 26 maart 2003²⁶ binnen het Openbaar Ministerie heeft in 2006 een enorme wijziging ondergaan wat betreft zijn werking. Aan de grondslag hiervan liggen de Programmawet (II) en de wet houdende diverse bepalingen (II) van 27 december 2006²⁷. De kerntaak van het COIV wordt nu omschreven als de bijstand aan de gerechtelijke autoriteiten in het kader van de inbeslagneming van vermogensbestanddelen bij de uitoefening van de strafvordering met het oog op de verbeurdverklaring van vermogensbestanddelen en bij de tenuitvoerlegging van vonnissen en arresten houdende verbeurdverklaring van vermogensbestanddelen²⁸ (artikel 3 § 2 COIV-wet).

Ter uitvoering van de opdracht inzake verbeurdverklaringen moet het COIV:

- adviezen verstrekken over de op te stellen regelgeving en het te volgen strafrechtelijk beleid inzake inbeslagnemingen en verbeurdverklaringen, en over de uitvoering en de toepassing ervan door de verschillende uitvoerders op het terrein;
- alle gegevens over inbeslagnemingen en verbeurdverklaringen centraal en geïnformatiseerd beheren;
- in beslag genomen vermogensbestanddelen beheren;
- doen overgaan tot de vervreemding van in beslag genomen vermogensbestanddelen, na toelating van de procureur des Konings of van de onderzoeksrechter;
- de tenuitvoerlegging van vonnissen of arresten houdende verbeurdverklaring van vermogensbestanddelen coördineren;
- bijstand verlenen aan de PK en de onderzoeksrechter;
- thematische informatie van algemene aard verstrekken aan de parketten en de politiediensten;
- bijstand verstrekken in het kader van de internationale onderlinge samenwerking tussen de gerechten.

Krachtens artikel 92 lid 3 van KB van 27 april 2007 maakt de griffie, in de vorm van een document of via elektronische weg, een kopie van elk vonnis dat de bijzondere verbeurdverklaring inhoudt, alsmede kopie van het uittreksel ervan, over aan het COIV (lid 4 artikel 92).

De verdere procedure hangt af van de aard van de verbeurd verklaarde goederen.

Verbeurdverklarde roerende goederen die vooraf in beslag genomen werden (al dan niet opgeslagen bij de griffie)

Bij de verbeurdverklaring van vermogensvoordelen kunnen roerende goederen op voorhand in beslag genomen worden.

De PK geeft kennis aan het COIV van de inbeslagnemingen en de wijze van de bewaring van de vermogensbestanddelen (artikel 5 wet 26 maart 2003).

²⁵ F. DESTERBECK, "De COIV-wetgeving in een nieuw kleed", *Nullum Crimen*, nummer 2, april 2007, 125.

²⁶ Wet houdende oprichting van een Centraal Orgaan voor de Inbeslagneming en de Verbeurdverklaring en houdende bepalingen inzake het waardevast beheer van in beslag genomen goederen en de uitvoering van bepaalde vermogenssancties van 26 maart 2003, *B.S.* 2 mei 2003.

²⁷ Programmawet (II) en de wet houdende diverse bepalingen (II) van 27 december 2006, *B.S.* 28 december 2006.

²⁸ Vermogensbestanddelen zijn zowel roerende als onroerende, lichamelijke als onlichamelijke goederen, die vatbaar zijn voor inbeslagneming of verbeurdverklaring, die wettelijk kunnen worden verkocht en die begrepen zijn in de door de Koning bepaalde categorieën, of die een waarde hebben die een door Hem bepaalde drempel overstijgt.

Wanneer de PK is overgegaan tot de inbeslagneming van vermogensbestanddelen dan staat hij in voor het waardevast beheer van de in beslag genomen goederen. Hiermee wordt bedoeld ofwel de bewaring of de opslag van de goederen, ofwel de vervreemding van de in beslag genomen goederen (artikel 6 wet 26 maart 2003).

De behandelende magistraat kan zich op diverse wijzen van zijn verantwoordelijkheid kwijten. Hij kan de vermogensbestanddelen toevertrouwen aan het beheer van het COIV of hij kan ze neerleggen ter griffie, zodat de verantwoordelijkheid verlegt wordt naar de griffier. Hij kan de goederen laten bewaren buiten de griffie, mits het nemen van de nodige maatregelen om de goederen naderhand terug te geven of verbeurd te laten verklaren.

De griffie of de politiediensten die hiermee zijn belast door het Openbaar Ministerie ter uitvoering van het vonnis of het arrest tot verbeurdverklaring, bezorgen die aan de ontvanger van domeinen van het ambtsgebied van de rechtbank die ze in bewaring heeft. Dat wordt vastgesteld in een proces verbaal van overhandiging dat een gedetailleerde inventaris van de goederen bevat.

De ter correctionele griffie neergelegde verbeurdverklarde goederen worden in principe eenmaal per jaar door de griffier rechtstreeks aan de Ontvanger van domeinen overgemaakt²⁹. Indien de hoeveelheden, de belangrijkheid en de aard van de verbeurdverklarde voorwerpen dat verantwoorden, kan meermaals per jaar een overdracht plaatsvinden.

De Ontvanger van Domeinen zal de overgedragen roerende voorwerpen verkopen onder de gewone voorwaarden en in de gebruikelijke vormen.³⁰ De opbrengst van de verbeurdverklarde voorwerpen wordt in een register genoteerd.³¹

Indien de magistraat de goederen heeft toevertrouwd aan het COIV kan deze de goederen tijdens het beslag na toestemming van de magistraat vervreemden. Het gevolg van deze vervreemding is dat het beslag overgaat van de in beslag genomen zaak op de bekomen opbrengst, die verder door het COIV wordt beheerd. Niet alle vermogensbestanddelen komen in aanmerking voor vervreemding. Luidens artikel 28octies § 2 Sv. kunnen alleen vervangbare vermogensbestanddelen waarvan de waarde eenvoudig bepaalbaar is en waarvan bewaring *in natura* kan leiden tot ernstige waardevermindering, schade of kosten die onevenredig zijn met hun waarde, in aanmerking komen. Voorbeelden van vervreembare vermogensbestanddelen zijn auto's, computerchips, GSM's,...

Gebeurt dit niet, dan zullen de goederen naar de Ontvanger der domeinen worden overgebracht. Volgens de aanwijzingen van het COIV verricht de Ontvanger der domeinen de handelingen en stelt de vorderingen in die vereist zijn ter inning of ter vrijwaring van de rechten die het vonnis toekent aan de Schatkist. Voor het instellen van een vordering in rechte wordt overleg gepleegd met het COIV. De bevoegde ontvanger is in principe de ontvanger van het ambtsgebied van de woonplaats van de veroordeelde.

Als de vooraf in beslag genomen goederen geldsommen zijn, worden die aan het COIV toevertrouwd (artikel 12 wet 26 maart 2003). Nadien stort het COIV deze sommen, vermeerderd met de intresten vanaf de datum van inbeslagneming, op de rekening van de ontvanger van domeinen van het ambtsgebied van de rechtbank die het vonnis tot verbeurdverklaring heeft uitgesproken.

²⁹ § 1658 Instructie D. De *Instructie D* is de handleiding voor de Ontvanger van Domeinen van het Bestuur van Registratie en Domeinen.

³⁰ § 1661 Instructie D.

³¹ § 1664 Instructie D.

Vermits de tenuitvoerlegging van de verbeurdverklaring zeker geen evidentie is, kan er een grote rol weggelegd worden voor de voorafgaandelijke inbeslagneming. De Procureur des Konings kan alles wat uit een misdrijf verkregen vermogensvoordeel schijnt te vormen, in beslag nemen.³²

Indien de vermogensvoordelen niet (meer) in het vermogen van de verdachte kunnen worden aangetroffen, kan de PK beslag leggen op andere zaken die zich in het vermogen van de verdachte bevinden ten belope van het bedrag van de vermoedelijke opbrengst van het misdrijf, slechts in zoverre er ernstige en concrete aanwijzingen zijn dat de verdachte een vermogensvoordeel heeft verkregen in de zin van de artikelen 42, 3°, 43bis of 43quater Sw. Deze voorafgaande inbeslagneming gaat gepaard met een specifiek te volgen procedure (zie artikel 37 Sv.).³³

Verbeurdverklarde roerende goederen die vooraf niet in beslag werden genomen

De procureur des Konings of de gemandateerde griffier richt een verzoek tot invordering aan de gewestelijke directeur van de domeinen van zijn arrondissement. Die stuurt het door aan de bevoegde ontvanger naargelang van de woonplaats van de veroordeelde.

In eerste instantie zal de Ontvanger van domeinen om de vrijwillige afgifte verzoeken. Daartoe verstuurt hij per gewone brief een bericht aan de veroordeelde. Bij uitblijven van een gunstig gevolg zendt de Ontvanger na één maand een aangetekend schrijven. Indien er geen vrijwillige afgifte geschiedt, vordert de Ontvanger in naam van de Procureur des Konings in (artikel 197bis lid 1 Sv.). Hij kan daarbij alle handelingen en alle vorderingen instellen die vereist zijn ter inning of ter vrijwaring van de rechten die voor de Schatkist voortvloeien uit het vonnis (artikel 81 K.B. 27 april 2007).³⁴

Indien hij een vordering in rechte wenst in te stellen, dient hij voorafgaandelijk overleg met het COIV te plegen (artikel 197bis lid 2 Sv.). Hij zal uiteindelijk een gerechtsdeurwaarder gelasten.

Verbeurdverklarde onroerende goederen die vooraf in beslag zijn genomen

Op onroerende goederen kan bewarend beslag gelegd worden door de PK door middel van een overschrijving op het hypotheekkantoor. De procedure hiervoor wordt beschreven in artikel 35bis Sv.

Ook hier is vervreemding door het COIV mogelijk indien de PK hiervoor zijn toestemming geeft (zie procedure boven).

De PK of de gemandateerde griffier richt een afschrift van de gerechtelijke beslissing die het eigendomsbewijs vormt, aan de gewestelijke directeur van de domeinen van zijn arrondissement, die zorgt voor de overschrijving ervan in het kantoor van de hypotheekbewaarder in kwestie.

Indien het COIV belast wordt met het beheer van de in beslag genomen onroerende goederen richt het zich tot de ontvanger die zorgt voor de overschrijving.

³² De onderzoeksrechter kan dit ook in het kader van een gerechtelijk onderzoek.

³³ Ter aanvulling: Indien de PK beslag laat leggen op een onroerend goed zal dit beslag op het hypotheekkantoor worden overgeschreven om de onbeschikbaarheid van deze goederen veilig te stellen (artikel 35bis, 35ter en 89 Sv).

³⁴ Cass. 2 augustus 1880, *Pas.* 1880, I, 287 en Cass. 10 november 1902, *Pas.* 1903, I, 31.

Verbeurdverklaarde onroerende goederen die vooraf niet in beslag genomen zijn

De PK of de gemandateerde griffier richt een afschrift van de gerechtelijke beslissing die het eigendomsbewijs vormt, aan de gewestelijke directeur van de domeinen van zijn arrondissement, die zorgt voor de overschrijving ervan in het kantoor van de hypotheekbewaarder in kwestie. Opnieuw dient, volgens artikel 197bis Sv. de verbeurdverklaring te gebeuren volgens de aanwijzingen van het COIV.

Door de verbeurdverklaring worden de roerende en de onroerende goederen staatseigendom. In geval van roerende goederen gaat de Ontvanger van domeinen tot de verkoop ervan over.³⁵

De verbeurdverklaarde geldsommen en/of vervangbare zaken dienen niet geïndividualiseerd te kunnen worden om effectief te worden uitgevoerd. Indien de zaken waarvan de wet de verbeurdverklaring beveelt, worden vermengd met zaken van dezelfde aard waardoor geen individualisering meer mogelijk is, dan mag de beslissing worden uitgevoerd op een gelijke hoeveelheid van die vervangbare zaken.

Indien de Ontvanger de verbeurdverklaarde goederen niet terugvindt, zal hij een vermogensonderzoek verrichten, waarbij in eerste instantie wordt nagegaan of er onroerend goed is. Dit kan hij vrij gemakkelijk verifiëren via gecomputeriseerde bestanden. Indien er geen of onvoldoende niet-bezwaard onroerend goed is, zal hij het veel moeilijkere onderzoek naar het roerend goed van de veroordeelde aanvatten met het oog op invordering langs burgerlijke weg. Immers, de bronnen die binnen de eigen administratie beschikbaar zijn, zijn beperkt tot gegevens inzake directe belastingen en btw, registratie en kadaster (artikel 83 K.B. van 27 april 2007).

In een uitzonderlijk geval slaagt de Ontvanger van domeinen er wel eens in om via derdenbeslag op een rekening een gedeelte van iemands loon in beslag te nemen, bestemd voor de tenuitvoerlegging van de verbeurdverklaring (artikel 82 § 1 K.B. 27 april 2007). De reactie van de beslagene laat zich dan raden: hij geeft zijn ontslag. De tenuitvoerlegging van de verbeurdverklaring via een beslag op roerend en/of onroerend goed is bijgevolg allesbehalve een vanzelfsprekendheid.

Sinds 2003 kan de Ontvanger voor het vermogensonderzoek op de bijstand van het COIV rekenen.³⁶ Het COIV kan immers de mogelijkheden van de veroordeelde onderzoeken om aan de effectieve uitvoering van de verbeurdverklaring te voldoen. In dat opzicht kan het COIV bijvoorbeeld aan de ondernemingen en personen, bedoeld in artikel 2 van de wet van 11 januari 1993 tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld, alsook aan de administratieve diensten van de Staat, de Cel voor Financiële Informatieverwerking uitgezonderd, van de gemeenschappen en de gewesten en van de lokale besturen en overheidsbedrijven verzoeken om alle nuttige inlichtingen mee te delen. Tevens kan het COIV aan de Procureur des Konings vragen om een politiedienst te gelasten met een vermogensonderzoek.³⁷

³⁵ Ter aanvulling: in zoverre het onroerende goederen betreft, eist de Ontvanger deze op met het oog op verkoop. De verkoop zelf gebeurt echter door het Comité tot aankoop van onroerende goederen.

³⁶ Artikel 15 wet 26 maart 2003.

³⁷ J. DE CLERCQ, *Uitvoering van vonnissen en arresten inzake ruimtelijke ordening, leefmilieu en natuurbehoud in al zijn aspecten*, Brussel, Federale Overheidsdienst Justitie, 2005, 22 e.v. en F. DESTERBECK, "De COIV-wetgeving in een nieuw kleed", *Nullum Crimen*, nummer 2, april 2007, 127.

3.3. Praktijkgegevens

J. De Clerq: Over de Uitvoering van vonnissen en arresten inzake milieustrafrecht, 2005

In het milieustrafrecht lijkt voor de verbeurdverklaring een grote rol weggelegd. De slagkracht van een strafrechtelijke uitspraak wordt er ongetwijfeld door vergroot. Zo kunnen, op voorwaarde dat ze eigendom van de veroordeelde zijn, de voorwerpen die gediend hebben om het misdrijf te plegen, verbeurdverklaard worden: b.v. de vrachtwagen voor het illegaal storten van afval en de graafmachine voor het wederrechtelijk ophogen van een terrein. Zo kunnen de wederrechtelijke vermogensvoordelen via de verbeurdverklaring worden afgeroomd: b.v. de inkomsten uit illegaal opgerichte reclamepanelen, de bedrijfsomzet ingevolge een totaal wederrechtelijke exploitatie en de kostenbesparing naar aanleiding van het moedwillig uitblijven van verplichte investeringen om aan de milieuwetgeving te voldoen of wegens het niet aanstellen van de wettelijk verplichte milieucoördinator. De verbeurdverklaring van dergelijke zaken zal enerzijds de profijtgerichte criminaliteit treffen waar zij het hardst kan geraakt worden en anderzijds een sterk ontradend effect hebben. Gelet op de hoger geciteerde uitvoeringsproblemen bij niet in beslaggenomen verbeurdverklarde goederen, wordt hier een lans gebroken om, daar waar mogelijk, vooraf een bewarend (roerend of onroerend) beslag te laten leggen met het oog op een vlottere tenuitvoerlegging van de verbeurdverklaring.

Auditrapport Rekenhof: Tenuitvoerlegging van de patrimoniale straffen. Penale boeten en bijzondere verbeurdverklaringen. Verslag van het Rekenhof aan de Kamer van Volksvertegenwoordigers, Brussel, februari 2007.

Draagwijdte van de audit

Oorspronkelijk wilde het Rekenhof met de audit over de tenuitvoerlegging van de verbeurdverklaringen nagaan of alle gerechtelijke beslissingen in verband met verbeurdverklaringen ten uitvoer worden gelegd en in hoeverre en binnen welke termijn de vermogensgoederen effectief verbeurd werden verklaard.

Door de ontoereikende en onbetrouwbare beheersinformatie die bij de verschillende actoren beschikbaar was, heeft het Rekenhof die meting echter niet kunnen uitvoeren. Het heeft bijgevolg onderzocht hoe de reglementering wordt toegepast en in hoeverre het proces van de tenuitvoerlegging van de verbeurdverklaringen onder controle is.

Dat proces begint nadat de veroordeling tot verbeurdverklaring is uitgesproken en eindigt op het ogenblik dat de vermogensgoederen in het bezit komen van de domeinen of op het ogenblik van de beslissing tot oninvorderbaarheid van het goed.

Dit verslag evalueert niet het werk van het COIV, de griffies, de parketten en de ontvangers van de kantoren van domeinen op het vlak van inbeslagnemingen en het beheer van de in beslag genomen goederen, ook al heeft een voorafgaande inbeslagneming een aanzienlijke impact op de invordering van de verbeurdverklarde goederen. Inbeslagneming is een essentiële handeling ter voorbereiding van een beslissing tot verbeurdverklaring, maar het blijft een opsporings- of onderzoekshandeling die om die reden buiten het onderzoeksveld van de audit valt.

De tenuitvoerlegging van de vonnissen

Er bestaat geen systeem dat kan waarborgen dat alle definitieve vonnissen en arresten over verbeurdverklaringen ten uitvoer worden gelegd. Die waarborg zou veronderstellen dat alle beslissingen tot verbeurdverklaring worden toegezonden aan de diensten die ze ten uitvoer moeten leggen en dat die diensten voor elke beslissing de procedure van tenuitvoerlegging opstarten. Enerzijds blijkt er echter geen volledige en betrouwbare gegevensbank te bestaan met alle veroordelingen die deze exhaustiviteit zou kunnen verzekeren, en anderzijds blijken de ontvangers van domeinen op dit vlak geen enkele interne controlemaatregel toe te passen.

De griffies en de parketten zijn niet altijd op de hoogte van de regels over de territoriale bevoegdheid van de ontvangers op het vlak van de tenuitvoerlegging van verbeurdverklaringen.

Voor de tenuitvoerlegging van de uittreksels van vonnissen kunnen de ontvangers van het kantoor van domeinen van de woonplaats van de veroordeelde, van de plaats waar het goed gelegen is of van het ambtsgebied van het gerecht bevoegd zijn. In de grote steden bestaat er bovendien een apart kantoor van domeinen bevoegd voor verbeurdverklaringen, dat los van het kantoor van de penale boeten opereert, dat bevoegd blijft voor de invordering van de gerechtskosten.

Tijdens de audit werden in dit kader verschillende praktijken vastgesteld:

- sommige griffies zenden de uittreksels van vonnissen enkel toe aan de kantoren van de penale boeten van hun ambtsgebied.
- andere griffies zenden de uittreksels aan het gewestelijk bureau van de AAPD dat voor hun ambtsgebied bevoegd is; dat bureau speelt de informatie vervolgens door aan de bevoegde ontvanger.
- sommige griffies houden er geen rekening mee dat in Brussel, Antwerpen en Luik een kantoor van domeinen bestaat dat specifiek voor verbeurdverklaringen bevoegd is, naast het bureau van de penale boeten.
- in andere griffies worden de uittreksels van een veroordeling tot verbeurdverklaring niet aan de domeinen toegezonden. Ze worden systematisch aan de parketmagistraten toegezonden voor verder gevolg.

Dit gebrek aan uniformiteit en het feit dat sommige zendingen soms opnieuw naar een andere dienst moeten worden gestuurd, verhogen het risico dat een uittreksel niet bij de bevoegde ontvanger toekomt en dat de verbeurdverklaring niet ten uitvoer kan worden gelegd.

Artikel 4 § 1 van de wet van 26 maart 2003 bepaalt dat het COIV alle gegevens in verband met de verbeurdverklaring en de tenuitvoerlegging van de vonnissen en arresten van verbeurdverklaring van de patrimoniale goederen die samenhangen met misdrijven, verzamelt, beheert en verwerkt.

Het COIV voert de gegevens die de griffiers toezenden, in een gegevensbank die het zelf beheert. Sinds augustus 2004 omvat deze informaticatoepassing ook het beheer van de informatie over de inbeslagnemingen en verbeurdverklaringen. De ingevoerde gegevens hebben betrekking op de inbeslagnemingen en de beslissingen tot verbeurdverklaring die sinds 1 september 2003 in kracht van gewijsde zijn gegaan, voor zover ze werden meegedeeld aan het COIV. De vermogensgoederen die worden geregistreerd, zijn die welke de omzendbrief van 2 april 2004 bepaalt, namelijk:

- geldsommen;
- effecten;

- motorvoertuigen en vaartuigen;
- andere roerende goederen met een waarde van meer dan 2.500 euro;
- onroerende goederen.

Het moet gaan om wettelijk verkoopbare goederen. De drempelwaarde die de omzendbrief voor roerende goederen vastlegt, is een duidelijke drempelwaarde, waarmee de politieambtenaar of de magistraat moet kunnen beoordelen of hij de beslissing moet meedelen aan het COIV of niet.

In de feiten blijkt dat het niet zeker is dat alle vonnissen en arresten tot verbeurdverklaring worden geregistreerd. Enerzijds worden de verbeurdverklaringen van roerende goederen die op minder dan 2.500 euro worden geraamd, krachtens de definitie van de notie van vermogensgoederen niet aan het COIV meegedeeld.

Anderzijds ontvangt het COIV niet alle beslissingen die wel aan die definitie beantwoorden.

De ontvangers van domeinen beschikken over geen enkel middel om zich ervan te vergewissen dat ze wel alle beslissingen hebben ontvangen die ze ten uitvoer moeten leggen. Om hiervoor interne controlemaatregelen in te voeren, moeten ze de ten uitvoer te leggen verbeurdverklaringen en de uitgesproken vonnissen met elkaar in verband kunnen brengen. Zoals het proces nu georganiseerd is, kan die link niet worden gemaakt.

Het proces van de invordering van de vermogensgoederen

In het algemeen hebben de instanties het proces van de tenuitvoerlegging van verbeurdverklaringen slecht in de hand, zowel vanuit het oogpunt van het beheer als vanuit dat van de interne controle.

De ontvangers van domeinen oefenen hun activiteiten autonoom uit, zonder sturing van de AAPD. Het COIV kan de coördinerende rol waarmee de wetgever het inzake de tenuitvoerlegging van de verbeurdverklaringen heeft belast, niet ten volle uitoefenen.

De toestand in de praktijk toont aan dat niet iedereen zijn rol, zoals vastgesteld in de geldende regelgeving en de procedures beschreven in de bestaande teksten, altijd eenvormig toepast.

Inzake de coördinatie en steun van het COIV kan worden gesteld dat de resultaten van het COIV nog ontoereikend zijn. De uitvoering van de taken van het orgaan wordt bemoeilijkt doordat de wet het te weinig bevoegdheden heeft toegekend, hoewel de intenties van de wetgever anders waren. Ook beschikt het maar over beperkte middelen.

De AAPD heeft in die context niet voldoende zekerheid dat de verrichtingen integer verlopen en dat elk risico op verduistering onder controle is.

Besluit

Het huidige systeem is niet van dien aard dat het kan garanderen dat de uitgesproken straffen van verbeurdverklaring optimaal ten uitvoer worden gelegd.

Het Rekenhof stelt inderdaad vast dat er geen enkele zekerheid bestaat dat alle veroordelingen houdende verbeurdverklaring een begin van uitvoering krijgen. De tenuitvoerlegging van verbeurdverklaringen is bovendien toevertrouwd aan heel wat instanties, die sterk gedecentraliseerd werken en die ressorteren onder onafhankelijke hiërarchische overheden. Wie welke informatie aan wie moet sturen, hangt bovendien af van de aard van de verbeurd te verklaren goederen en van het feit of ze al dan niet vooraf in beslag zijn genomen. Om de

situatie te verbeteren werd bij wet binnen het Openbaar Ministerie het Centraal Orgaan voor de Inbeslagneming en de Verbeurdverklaring (COIV) opgericht. Dat gespecialiseerde orgaan moet de gerechtelijke overheden aansturen en ondersteunen en als verbinding tussen de parketten en de ontvangers functioneren.

Er werd op het terrein vastgesteld dat de rollen enigszins door elkaar lopen. Het COIV, opgericht in 2003, beschikt over te weinig middelen en gezag om zijn coördinatietaken tot een goed einde te brengen. De gegevensbank van het COIV bevat de vonnissen en arresten houdende verbeurdverklaring voor zover de griffiers die meedelen. De ontvangers van domeinen, die de verbeurdverklaarde vermogensgoederen in bezit moeten nemen, oefenen hun activiteiten autonoom uit, zonder controle of sturing door de Algemene Administratie van de Patrimoniumdocumentatie (AAPD).

De tekortkomingen op het vlak van feedback door de ontvangers en de leemten in de voorgelegde financiële staten maken het niet mogelijk de tenuitvoerlegging van alle verbeurdverklaringen op te volgen of hierover rekenschap af te leggen.

Voor de verbeurdverklaringen van geldsommen die het COIV al in zijn bezit heeft in het kader van zijn beheer van in beslag genomen goederen, is de traceerbaarheid echter meer bevredigend.

Het Rekenhof is van oordeel dat er risico's aan het proces verbonden zijn, zoals het risico dat personen die tot een straf zijn veroordeeld, hun veroordeling niet ondergaan, dat verbeurdverklaarde goederen niet of laattijdig terechtkomen in het vermogen van de Staat en dat goederen worden verduisterd. Het Rekenhof beveelt aan maatregelen te nemen om die risico's te beperken.

Om beter tegemoet te komen aan de verwachtingen op het gebied van verbeurdverklaringen die de wetgever heeft geformuleerd naar aanleiding van de goedkeuring van de wet van 26 maart 2003, stelt het Rekenhof voor Justitie als de enige verantwoordelijke te beschouwen voor het proces van verbeurdverklaring, en de coördinatie en de leiding van de tenuitvoerlegging van die straf te versterken.

Ook suggereert het, zoals voor de penale boeten werd voorgesteld, een geïntegreerd informatie- en rapporteringssysteem tot stand te brengen en getrouwe en volledige financiële staten voor te leggen.

4. De tenuitvoerlegging van vrijheidsstraffen

4.1. Hoofdgevangenisstraf

Wetteksten

Artikel 25 § 1 wet 17 mei 2006 (externe rechtspositie): De voorwaardelijke invrijheidstelling wordt toegekend aan elke veroordeelde tot één of meerdere vrijheidsstraffen waarvan het uitvoerbaar gedeelte drie jaar of minder bedraagt, voorzover de veroordeelde één derde van deze straffen heeft ondergaan en indien hij voldoet aan de in artikel 28, § 1, bedoelde voorwaarden.

§ 2. De voorwaardelijke invrijheidstelling wordt toegekend aan elke veroordeelde tot één of meer vrijheidsstraffen waarvan het uitvoerbaar gedeelte meer dan drie jaar bedraagt voor zover de veroordeelde:

a) hetzij één derde van deze straffen heeft ondergaan;

b) hetzij, indien in het vonnis of in het arrest van veroordeling is vastgesteld dat de veroordeelde zich in staat van herhaling bevond, twee derden van die straffen heeft ondergaan, zonder dat de duur van de reeds ondergane straffen meer dan veertien jaar bedraagt;

c) hetzij, in geval van een veroordeling tot een levenslange vrijheidsstraf, tien jaar van deze straf heeft ondergaan, of, indien in het arrest van veroordeling dezelfde straf is uitgesproken en is vastgesteld dat de veroordeelde zich in staat van herhaling bevond, zestien jaar;

en indien hij voldoet aan de in de artikelen 47, § 1, en 48, bedoelde voorwaarden.

Art. 28 § 1. Met uitzondering van de voorlopige invrijheidstelling met het oog op verwijdering van het grondgebied of met het oog op overlevering, kunnen de door Titel V bepaalde strafuitvoeringsmodaliteiten aan de veroordeelde worden toegekend voorzover er in hoofde van de veroordeelde geen tegenaanwijzingen bestaan.

Deze tegenaanwijzingen hebben betrekking op:

1° het feit dat de veroordeelde niet de mogelijkheid heeft om in zijn behoeften te voorzien;

2° een manifest risico voor de fysieke integriteit van derden;

3° het risico dat de veroordeelde de slachtoffers zou lastig vallen;

4° de houding van de veroordeelde ten aanzien van de slachtoffers van de misdrijven die tot zijn veroordeling hebben geleid.

Het 1° is niet van toepassing op de beperkte detentie.

Rechtspraak en rechtsleer

In het kader van het onderzoek zijn we vooral geïnteresseerd in vrijheidsstraffen beneden de drie jaar (de hoogste vrijheidsstraf uitgesproken in de geanalyseerde vonnissen en arresten bedraagt 2 jaar). Daarom zal de focus in deze bespreking liggen op de vrijheidsstraffen beneden de drie jaar en zal ter aanvulling de gegevens in verband met de hogere vrijheidsstraffen worden vermeld.

Vrijheidsstraffen worden uitgevoerd op initiatief van het OM en ten uitvoer gelegd door het Directoraat-Generaal “Penitentiaire Inrichtingen” van de Federale Overheidsdienst Justitie, de opvolger van het Bestuur der Strafinrichtingen.³⁸

Het Openbaar Ministerie beëindigt zijn taak bij de tenuitvoerlegging van vrijheidsstraffen het moment dat de veroordeelde opgesloten is; dan valt hij immers onder de bevoegdheid van de Minister van Justitie.

Het Openbaar Ministerie beschikt over een beleidsvrijheid wat betreft het effectief uitvoeren van de door de rechter uitgesproken vrijheidsstraffen. Het orgaan beschikt met andere woorden over een recht tot uitvoeren van de beslissingen van de rechterlijke macht, maar geen plicht.

In de praktijk is het zo dat vrijheidsstraffen uitgesproken door de rechter, zeker niet altijd worden uitgevoerd. Het is in deze context dat de problematiek van de korte gevangenisstraffen zich situeert.

Het dreigende tekort aan gevangenisplaatsen en principiële redenen die verband houden met de negatieve werking van korte gevangenisstraffen hebben ertoe geleid dat korte gevangenisstraffen (straffen tot 6 maanden) *ipso facto* niet meer worden ten uitvoer gelegd. In de praktijk betekent dat als de veroordeelde zich aanbiedt bij de gevangenis deze door de directeur onmiddellijk in vrijheid wordt gesteld. Bij deze invrijheidsstelling wordt geen begeleiding opgelegd.

Het is vereist dat een definitieve hoofdgevangenisstraf werd opgelegd die de 6 maanden niet overschrijdt. Komen eveneens in aanmerking de hoofdgevangenisstraffen waarvan het effectieve gedeelte 6 maanden niet overschrijdt. Er zijn tevens een aantal personen die uitgesloten worden van de maatregel, namelijk veroordeelden tot gevangenisstraffen ter vervanging van een autonome werkstraf; de veroordeelden zonder recht op verblijf in het land; de veroordeelden die het voorwerp uitmaken van een verzoek tot uitlevering en de

³⁸ K.B. 23 mei 2001 houdende oprichting van de Federale Overheidsdienst Justitie, B.S. 29 mei 2001.

veroordeelden die ter beschikking van de regering werden gesteld in toepassing van de wet van 1 juli 1964, wet tot bescherming van de maatschappij tegen abnormalen, gewoontemisdadigers en plegers van bepaalde strafbare seksuele feiten.

De toepassingsvoorwaarden en de modaliteiten van dit systeem zijn niet opgenomen in officiële gegevens en zijn dus variabel.

De niet-uitvoering van deze straffen is opgenomen in een reeks ministeriële omzendbrieven waarvan de eerste dateert van 1939 en de laatste van 17 januari 2005³⁹.

De uitvoering van de effectieve vrijheidsstraffen en het penitentiair regime was tot voor kort in België slechts op marginale wijze geregeld in wetgeving.⁴⁰ Het Strafwetboek bevatte dan ook nauwelijks enkele bepalingen betreffende de inhoud en tenuitvoerlegging van vrijheidsstraffen.⁴¹ Ook het Wetboek van Strafvordering bevatte weinig regels in verband met de rechtspositieregeling van gedetineerden en het penitentiair regime.⁴²

Sinds de wetten van 17 mei 2006 “betreffende de externe positie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf”⁴³ en de “wet houdende oprichting van strafuitvoeringsrechtbanken”⁴⁴ zijn er heel wat wijzigingen aangebracht op vlak van de uitvoeringsmodaliteiten van de vrijheidsberovende straf en de tijdelijke invrijheidsstelling.

Tot dan toe werden deze modaliteiten bepaald in ministeriële circulaires wat niet ten goede kwam aan de transparantie en de rechtszekerheid.

De strafuitvoeringsrechtbanken behandelen tot nu toe enkel de vrijheidsstraffen van meer dan 3 jaar. Er zullen in de toekomst echter uitvoeringsbesluiten komen die de procedure ook zullen toepasselijk verklaren op vrijheidsstraffen van 3 jaar of minder. Dit wordt voorzien in de loop van 2009.

Dit betekent echter dat zolang er geen uitvoeringsbesluiten zijn, de procedure voor straffen beneden de 3 jaar nog steeds volgens het oude systeem zal verlopen. Dit systeem is opnieuw gebaseerd op een reeks ministeriële omzendbrieven.

Waar voorheen de Minister van Justitie de belangrijkste actor was inzake de tenuitvoerlegging van vrijheidsstraffen, heeft hij sinds de wet slechts de beslissingsbevoegdheid over volgende maatregelen:

- de uitgangsvergunning of de toelating voor de veroordeelde om de gevangenis te verlaten voor hoogstens 16 uren
- het penitentiair verlof of de mogelijkheid voor de gedetineerde om de gevangenis te verlaten en er de nacht niet door te brengen
- de onderbreking van de strafuitvoering, die kan worden toegekend voor een hernieuwbare periode van maximum 3 maanden, wanneer de gedetineerde te maken heeft met ernstige en

³⁹ Ministeriële omzendbrief van 17 januari 2005 nr. 1771 Voorlopige invrijheidsstelling. URL: http://www.juridat.be/cgi_wel3/article3.pl (14/04/2008).

⁴⁰ L. DUPONT, *Op weg naar een beginselenwet gevangeniswezen*, Leuven, Universitaire Pers, 113.

⁴¹ Zie bijvoorbeeld: artikel 30bis Sw. m.b.t. de penitentiare arbeid; de artikelen 19 tot 24 en 31 tot 33 Sw. betreffende de afzetting, artikelen 21-24 Sw. inzake de wettelijke onbekwaamheid en de artikelen 31-34 Sw. over de ontzetting.

⁴² Bijvoorbeeld artikelen 603 tot 614 en 615 tot 618 Sv. over de controle op materiële levenscondities in de strafinrichtingen en over waarborgen tegen willekeurige vrijheidsbeneming.

⁴³ Wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *B.S.* 15 juni 2006.

⁴⁴ Wet 17 mei 2006 houdende oprichting van strafuitvoeringsrechtbanken, *B.S.* 15 juni 2006. Wet

uitzonderlijke familiale gebeurtenissen, die zijn aanwezigheid buiten de gevangenis noodzakelijk maken.⁴⁵

De strafuitvoeringsrechtbanken die opgericht zijn door de wet van mei 2006 kregen de volgende bevoegdheden inzake strafuitvoering:

- de beperkte detentie: deze modaliteit verenigt de voormalige modaliteiten van de halve vrijheid en de beperkte hechtenis. Hierbij krijgt de veroordeelde de toelating om systematisch de penitentiaire inrichting te verlaten voor voorafgaandelijk vastgestelde periodes van maximum twaalf uren.
- het elektronisch toezicht: bij deze modaliteit kan de veroordeelde thuis zijn straf uitzitten onder elektronisch toezicht.
- de voorwaardelijke invrijheidsstelling: de bevoegdheid van de voormalige commissies voorwaardelijke invrijheidsstelling werd overgedragen op de uitvoeringsrechtbanken.
- de voorlopige invrijheidsstelling met het oog op verwijdering van het grondgebied of met het oog op overlevering of de vrijlating van een vreemdeling die veroordeeld werd en het voorwerp is van een beslissing tot uitlevering, terugzending of uitwijzing.
- de voorlopige invrijheidsstelling om medische redenen.
- de vervanging van een uitgesproken vrijheidsstraf door een werkstraf: indien het uitvoerbaar gedeelte van de vrijheidsstraf één jaar of minder bedraagt, kan de strafuitvoeringsrechter die vrijheidsstraf vervangen door een werkstraf ingeval er nieuwe elementen zijn die de sociale, familiale of professionele situatie van de veroordeelde in belangrijke mate hebben gewijzigd sedert het ogenblik waarop de vrijheidsstraf werd uitgesproken.

Wat de voorwaardelijke invrijheidsstelling betreft, dient een onderscheid te worden gemaakt tussen straffen beneden de 3 jaar en straffen boven de 3 jaar.

Voor straffen beneden de 3 jaar kan voorwaardelijke invrijheidsstelling toegepast worden wanneer de veroordeelde één derde van de effectieve vrijheidsstraf heeft ondergaan en wanneer er geen contra-indicaties aanwezig zijn (artikel 25 §1 en 28 § 1 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van veroordeelden).

De tegenaanwijzingen hebben betrekking op

- het feit dat de veroordeelde niet de mogelijkheid heeft om in zijn behoeften te voorzien;
- een manifest risico voor de fysieke integriteit van derden;
- het risico dat de veroordeelde de slachtoffers zou lastig vallen;
- de houding van de veroordeelde ten aanzien van de slachtoffers van de misdrijven die tot zijn veroordeling hebben geleid.

Omdat dit gedeelte van de wet pas in werking treedt in de loop van 2009, geldt voorlopig nog het oude systeem.

Veroordeelden die een gevangenisstraf hebben gekregen van boven de 6 maanden tot en met 1 jaar, komen in aanmerking voor voorlopige invrijheidsstelling. Dit wordt beslist door de directeur van de gevangenis. Hij overhandigt een afschrift van de beslissing aan de gedetineerde, hij legt hem de inhoud en de consequenties ervan uit en betrokkene tekent voor ontvangst en akkoord. Opnieuw zijn er een aantal voorwaarden verbonden aan de voorlopige invrijheidsstelling en moet de veroordeelde een deel van zijn gevangenisstraf reeds hebben uitgezeten.

⁴⁵ K. VERPOEST en T. VANDER BEKEN, "Rechtens in uitvoering. Een eerste analyse van de wetten rond de externe rechtspositie van veroordeelden en de oprichting van strafuitvoeringsrechtbanken", *Nullum Crimen*, 2006, nummer 6, 376.

Voor veroordeelden van een hoofdgevangenisstraf van meer dan 1 jaar tot en met 3 jaar kan de voorlopige gevangenisstraf ook worden toegepast, maar er wordt door de directeur van de gevangenis wel nagegaan of er geen contra-indicaties bestaan. Deze contra-indicaties hebben betrekking op het niet in de mogelijkheid verkeren om in zijn materiële behoeften te voorzien (onderdak, bestaansmiddelen) of het vormen van een manifest risico voor de fysieke integriteit van derden.

De concrete tenuitvoerlegging van een gevangenisstraf begint bij het bezorgen van de griffie (van hetzij de politierechtbank, hetzij de correctionele rechtbank, hetzij het Hof van beroep) van een uittreksel van het in kracht van gewijsde gegane vonnis of arrest aan het Openbaar Ministerie (artikel 92 Koninklijk besluit houdende algemeen reglement op de gerechtskosten in strafzaken van 27 april 2007).

Praktijkgegevens

J. De Clercq: Over de Uitvoering van vonnissen en arresten inzake milieustrafrecht, 2005
--

Bij milieustrafzaken wordt niet dikwijls een hoofdgevangenisstraf uitgesproken. Enkel voor de zware milieudelicten is dit het geval. Bovendien wordt de uitgesproken hoofdgevangenisstraf dikwijls met uitstel opgelegd. Als er dan toch een effectieve vrijheidsstraf wordt uitgesproken is die meestal van korte duur (minder dan 6 maanden) en zullen deze zoals boven vermeld niet worden uitgevoerd. Enkel voor de zeer zware gevallen wordt een effectieve hoofdgevangenisstraf uitgesproken die tot daadwerkelijke tenuitvoerlegging leidt.

Bij strafzaken inzake milieu is er dikwijls een rechtspersoon betrokken die geen gevangenisstraf kan krijgen.

Volgens De Clercq is menig rechter van oordeel dat een inbreuk op de milieuwetgeving eerder pecuniair moet aangepakt worden eerder dan een gevangenisstraf op te leggen.⁴⁶

Ter vergelijking

Voor de straffen boven de 3 jaar zal vandaag wel reeds gebruik gemaakt worden van de uitvoeringsrechtbanken.

Aan een veroordeelde tot meer dan 3 jaar effectieve vrijheidsstraf wordt voorwaardelijke invrijheidsstelling toegekend indien:

- de veroordeelde één derde van de straf heeft ondergaan;
- in het vonnis of arrest is vastgesteld dat de veroordeelde zich in staat van wettelijke herhaling bevond, twee derden van die straffen heeft ondergaan, zonder dat de duur van de reeds ondergane straffen meer dan veertien jaar bedraagt;
- in geval van een veroordeling tot een levenslange vrijheidsstraf, tien jaar van deze straf heeft ondergaan, of, indien in het arrest van veroordeling dezelfde straf is uitgesproken en is vastgesteld dat de veroordeelde zich in staat van herhaling bevond, zestien jaar.

De tegenaanwijzingen hebben bij straffen van meer dan 3 jaar betrekking op:

- de afwezigheid van vooruitzichten op sociale reclassering van de veroordeelde;
- het risico van het plegen van nieuwe ernstige strafbare feiten;
- het risico dat de veroordeelde de slachtoffers zou lastig vallen;

⁴⁶ J. DE CLERCQ, *Uitvoering van vonnissen en arresten inzake ruimtelijke ordening, leefmilieu en natuurbehoud in al zijn aspecten*, Brussel, Federale Overheidsdienst Justitie, 2005, 11.

- de houding van de veroordeelde ten aanzien van de slachtoffers van de misdrijven die tot zijn veroordeling hebben geleid.⁴⁷

4.2. Vervangende gevangenisstraffen

Wetteksten

Artikel 40 Sw.: Bij gebreke van betaling binnen twee maanden te rekenen van het arrest of van het vonnis, indien het op tegenspraak, of te rekenen van de betekening, indien het bij verstek is geweest, kan de geldboete worden vervangen door gevangenisstraf, waarvan de duur bij het vonnis of het arrest van veroordeling wordt bepaald en die zes maanden niet zal te boven gaan voor hen die wegens misdaad, drie maanden voor hen die wegens wanbedrijf, en drie dagen voor hen die wegens overtreding zijn veroordeeld.

Veroordeelden die aan vervangende gevangenisstraf zijn onderworpen, kunnen in de inrichting worden gehouden waar zij de hoofdstraf hebben ondergaan.

Indien alleen een geldboete is uitgesproken, wordt de gevangenisstraf, te ondergaan bij gebreke van betaling, gelijkgesteld met correctionele gevangenisstraf of met politiegevangenisstraf, al naar de aard van de veroordeling.

Rechtspraak en rechtsleer

Aan de veroordeling tot het betalen van een geldboete wordt altijd een vervangende gevangenisstraf gekoppeld (artikel 40 Sw.). Wanneer de opgelegde boete niet wordt betaald, kan het parket de vervangende straf doen uitvoeren.

De veroordeelde heeft zelf geen keuze. Hij kan zich dus niet onttrekken aan een verhaal op zijn goederen door aan te bieden de vervangende gevangenisstraf te ondergaan (artikel 41 Sw.).

Praktijkgegevens

Zoals boven vermeld, worden vervangende gevangenisstraffen niet meer uitgevoerd.

Naar aanleiding van een parlementaire vraag heeft de minister van Justitie op 18 april 2006 echter laten weten dat vervangende gevangenisstraffen nog werden uitgevoerd, vooral in gevallen waarin de voorlopige of voorwaardelijke invrijheidstelling was ingetrokken, maar dat er geen cijfers bestonden over het aantal straffen die effectief werden uitgezeten. Er kunnen zich immers verscheidene situaties voordoen. Zo moeten veroordeelden tot een gevangenisstraf ter vervanging van een werkstraf en veroordeelden die ter beschikking van de regering zijn gesteld, effectief een vervangende gevangenisstraf ondergaan.

Volgens de minister werden er in 2003 1256 boetevervangende gevangenisstraffen ten uitvoer gelegd; in 2004 811 en in 2005 606.⁴⁸

J. De Clerq: Over de Uitvoering van vonnissen en arresten inzake milieustrafrecht, 2005

In het milieustrafrecht bevatten de strafrechtelijke veroordelingen doorgaans effectieve geldboeten. Het wegvallen van de tenuitvoerlegging van de vervangende gevangenisstraf

⁴⁷ K. VERPOEST en T. VANDER BEKEN, "Rechters in uitvoering. Een eerste analyse van de wetten rond de externe rechtspositie van veroordeelden en de oprichting van strafuitvoeringsrechtbanken", *Nullum Crimen*, 2006, nummer 6, 378.

⁴⁸ Vraag nr. 11124 aan de minister van Justitie, CRIV 51 COM 915, 51e zittingsperiode, 2005-2006, 18 april 2006, pp. 7-8.

bedreigt de slagkracht van de tenuitvoerlegging van de geldboeten. Van een bedrijfsleider mag bijvoorbeeld verwacht worden dat hij liever de geldboete betaalt dan een periode van zijn vrijheid te worden beroofd, al is het alleen al maar om de sociale stigmatisering te vermijden. Indien de veroordeelde niet betaalt, is de kans momenteel gering dat er nog iets verder gebeurt. Deze wetenschap is intussen al gemeen goed, wat het risico op niet-betaling van de geldboeten nog doet oplopen. Vanuit gerechtelijke kringen wordt ervoor gepleit dat straffen uitvoerbaar moeten zijn.

Gesprek met Jozef De Vuyst: ontvanger der penale boeten in Gent: 23 september 2008
--

Inzake de vervangende gevangenisstraf gebeurt het dat als iemand nog hoofdgevangenisstraffen heeft voor andere feiten het OM de termijn van de vervangende gevangenisstraf optelt bij de eerste termijn.

Indien wordt geconstateerd dat de veroordeelde insolvabel is (collectieve schuldenregeling of andere) dan stuurt de ontvanger de zaak terug naar het Openbaar Ministerie (dienst Uitvoeringen) met het oog op het uitvoeren van de vervangende gevangenisstraf. Sinds de Ministeriële richtlijn van 22 december 1999 worden deze echter niet meer uitgevoerd. De zaak wordt ook teruggestuurd naar het OM als de verjaringstermijn om de boeten in te vorderen bijna ten einde komt (zo een 2 maanden voor einde verjaringstermijn).

BIBLIOGRAFIE

Boeken, tijdschriftartikelen en grijze literatuur

- Activiteitenverslag 2007 van de patrimoniumdocumentatie: <http://fiscus.fgov.be/interfakrednl/Publicaties/RAV07pdf/RAV07StatNL.pdf>.
- BEYENS, K., SNACKEN, S., TUBEX, H., Gevangeniswezen en magistratuur. Overbevolking en strafrechtelijk beleid, *Panopticon* 1994, 339-358.
- DECLERCQ, R., *Beginselen van strafrechtspleging*, Mechelen, Kluwer, 2003, 1440 p.
- DE CLERCQ, J., *Uitvoering van vonnissen en arresten inzake ruimtelijke ordening, leefmilieu en natuurbewoud in al zijn aspecten*, Brussel, Federale Overheidsdienst Justitie, 2005, 39 p.
- DESTERBECK, F., *De inbeslagneming en verbeurdverklaring in strafzaken in België*, Mechelen, Kluwer, 2007, 104 p.
- DESTERBECK, F., “De COIV-wetgeving in een nieuw kled”, *Nullum Crimen*, nummer 2, april 2007, 125-133.
- DUPONT, L., *Op weg naar een beginselenwet gevangeniswezen*, Leuven, Universitaire Pers, 293 p.
- MEESE, J., *De duur van het strafproces. Onderzoek naar de termijn waarbinnen een strafprocedure moet of mag worden afgehandeld*, Gent, Larcier, 468 p.
- REKENHOF, *Tenuitvoerlegging van de patrimoniale straffen: Penale boeten en bijzondere verbeurdverklaringen*, Verslag van het Rekenhof aan de Kamer van Volksvertegenwoordigers, 7 februari 2007, 96 p.
- SAGAERT, V., “De positie van de schuldeisers bij strafrechtelijk beslag en verbeurdverklaring van vermogensvoordelen”, *T.P.R.* 2000, 55-97.
- STESSSEN, G. en TRAEST, P., “Meer mogelijkheden tot inbeslagneming en verbeurdverklaring in strafzaken. Een analyse van de wet van 19 december 2002 tot uitbreiding van de mogelijkheden tot inbeslagneming en verbeurdverklaring in strafzaken”, *R. W.*, 2003-2004, 1041-1059.
- VAN DEN BERGHE, Y., *Uitvoering van vrijheidsstraffen en rechtspositie van gedetineerden*, Larcier, Gent, 2002, 295 p.
- VAN DEN BERGHE, Y., *Strafuitvoering : de externe rechtspositie van veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de oprichting van strafuitvoeringsrechtbanken*, Brugge : Vanden Broele, 2007, 104 p.
- VAN DEN WYNGAERT, C., *Strafrecht, strafprocesrecht en internationaal strafrecht*, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 2006, 1314.

- VANHOUDT, C.J. en CALEWAERT, W., *Belgisch strafrecht*, Antwerpen, Story-Scientia, 1976 (tweede editie), 1114 p.
- VERPOEST, K. en VANDER BEKEN, T., “Rechtens in uitvoering. Een eerste analyse van de wetten rond de externe rechtspositie van veroordeelden en de oprichting van strafuitvoeringsrechtbanken”, *Nullum Crimen*, 2006, nummer 6, 370-382.

Wetgevende documenten en rechtspraak

- Cass. 2 augustus 1880, *Pas.* 1880, I, 287.
- Cass. 10 november 1902, *Pas.* 1903, I, 31.
- Cass. 7 september 1933, *Pas.* 1933, I, 293.
- K.B. 28 december 1950 houdende algemeen reglement op de gerechtskosten in strafzaken, *B.S.* 30 december 1950.
- Cass. 15 september 1983, *Arr. Cass.* 1983-84, 41.
- KB van 24 juni 1993 van collectieve genade, *B.S.* 30 juni 1993.
- Beslagn. Brussel 26 oktober 1994, *Rev. dr. pén.* 1995, 427, noot M. BEERNAERT.
- Ministeriële omzendbrieven van 4 juli 1994 en 9 mei 1996 inzake de voorlopige invrijheidsstelling met oog op genade, URL: http://www.juridat.be/cgi_wel3/rech3.pl?language=nl.
- Ministeriële omzendbrief nr. 1706 van 20 december 1999: Voorlopige invrijheidsstelling, vervangende gevangenisstraf, URL: http://www.juridat.be/cgi_wel3/article3.pl.
- Cass. 15 mei 2001, AR P.99.1478 N, *Arr. Cass.* 2001, nr. 282.
- K.B. 23 mei 2001 houdende oprichting van de Federale Overheidsdienst Justitie, *B.S.* 29 mei 2001.
- Cass. 22 mei 2002, AR P.02.372 F.
- Wet houdende oprichting van een Centraal Orgaan voor de Inbeslagneming en de Verbeurdverklaring en houdende bepalingen inzake het waardevast beheer van in beslag genomen goederen en de uitvoering van bepaalde vermogenssancties van 26 maart 2003, *B.S.* 2 mei 2003.
- Beslagn. Hasselt nr. 02/1942/B, 24 september 2003, *Jaarboek Kredietrecht* 2003, 425.
- Ministeriële Omzendbrief nr. 1771 van 17 januari 2005: voorlopige invrijheidsstelling, URL: http://www.juridat.be/cgi_wel3/article3.pl.
- Ministeriële omzendbrief van 17 januari 2005 nr. 1771 Voorlopige invrijheidsstelling. URL: http://www.juridat.be/cgi_wel3/article3.pl (14/04/2008).

- Wet 17 mei 2006 houdende oprichting van strafuitvoeringsrechtbanken, *B.S.* 15 juni 2006.
- Wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *B.S.* 15 juni 2006.
- Programmawet (II) en de wet houdende diverse bepalingen (II) van 27 december 2006, *B.S.* 28 december 2006.
- Parlementaire vraag nr. 1070, Com 1278, CRIV 51, 17 april 2007, p 2-6.
- K.B. 27 april 2007 houdende algemeen reglement op de gerechtskosten in strafzaken, *B.S.* 25 mei 2007.